

4.

23

Pa. C. 46.9

Pub. G. num. 43

DISCURSUS PUBLICUS
EXHIBENS

ELECTIONEM
REGIS ROMANI IN IMPE-
RATOREM EVEHENDI

1661, 5^a

5

Quem
ANNUENTE TRISMEGISTO D.
CONSENSU ET AUCTORITATE
*Magnifici atque Nobilissimi Jurisconsultorum in alma
Salana Ordinis.*

Vol. 8

PRÆSIDE
VIRO

Nobilissimo, Amplissimo, Consultissimo atq. Excellentiss.

DN. JOHAN. VOLK. Bechmann/

Jcto & Antecessore hujus Academiæ

celeberrimo, Consiliario Saxonico, Facultatis Juridicæ atq. Scabinatus Assessore gravissimo.

Dn. Patrono, Promotore & Præceptore suo ætatem devenerando, Publico Doctorum Examine subicit

GEORGIUS Neumann/Perleber-

gensis Priegnitzio-Marchicus

AUCTOR

Ad d. Junii

In Aroaterio Jctorum

Horis pomeridianis

JENÆ, Typis JOH. JACOBI BAUHÖFFERI,
ANNO MDC. LXI.

PRÆ-ILUSTRIBUS. ET. GENEROSISSIMIS.

NEC. NON.

MAGNIFICIS.

PRÆ-NOBILISSIMIS. ET. MAXI-

ME. STRENVIS.

ORDINIS. EQVESTRIS. IN. MAR-

CHIA. VETERI.

HEROIBUS.

PRO CERIBUS. EJUSDEM. EMI-

NENTISSIMIS.

ET.

COLUMINIBUS. EXCEL-

LENTISSIMIS.

DOMINIS. MEIS. GRATIOSISSIMIS.

IAS. STUDIORUM. MEORUM. PRIMITIAS.

IN. OBSERVANTIE. DEBITAE. INDICINAM.

HVMILI. DEVOTO QVE. MEN-

TIS. CVLTV.

OFFERO.

CLIENS. OBSEQVENTISSIMUS.

GEORGIUS. NEUMANN. PERLE-

BERGENSIS. PRIEGNITZIO-MAR-

CHICUS.

PRÆLIBAMEN.

Modos, quibus administratio Reip. illustribus deferitur personis, illegitimos alios, alios legitimos vocat *Schönborn. Tab. 3. politicis suis libris prefixa.* Inter illos non modò violentiam refert, sed & fraudem & largitiones. Illà, ut de posterioribus nihil dicam, non Abimelech tantum, qui à DEO populi sui constitutus erat iudex coësis septuaginta, quos fratres agnoverat, viris *Jud. 9.* suum auspiciatus est imperium: Nec non Tarquinius Superbus de quo videatur, *Florus lib. 1. c. 7.* Sed & Agathocles, qui, ut sibi Tyrannidem assereret, Senatam Syracusanam die quodam coëgit, tanquam aliqua quæ è Republica essent, deliberaturus, ac ad nuntium ad id constitutum, iussit à suis militibus omnes Senatores, omnesque è populo ditiores ad unum interfici: Quibus ita dolo circumventis & trucidatis Principatum illius civitatis occupavit, ac sine ullà civili tenuit illum controversia. *Machiavel. de Principe cap. 8.* Sic quoq; Turcas imperium suum à jugulatione fratrum pessimo Monarchiæ obtinendæ zelo auspiciari testis est *Schönborn. lib. 2. Pol. c. 19. p. m. 171.* Hos inter numerantur Electio & successio, quamvis tertio sortem addat. *Dn. Cellarius lib. 2. Pol. 2. c. 3. n. 1.* Eamque alii ad Electionem referant. His ex haud frustrà primas sibi vendicat Electio; monstrat etenim eum, qui præstantior est & imperare debet. *Tacit. lib. 1. Hist.* Idque e

A molu

molumentum singulariter suffragia habent vitia ut succes-
foris emendare, & si improbus speretur ex stirpe Rex, eum
prævertere possint, at Sceptrum deferre ei, qui pius,
justus, prudens sit, ac subditorum & imperii salutem con-
servare studeat, ut ex Besoldo tradit Dn. Carpovius de
Leg. Reg. cap. 1. sect. 1. n. 19. Quam, cum & in sacratissimo
nostro Romano - Germanico Imperio vires suas adhuc
obtinere sat luculenter probet observantia, mihi que the-
ma quoddam exercendi ingenii gratia privata industria
tractandum foret, Electionem Regis Romani enodan-
dam mihi sumpsi, eamque brevibus, partim ob temporis,
partim & pagellarum angustiam non terse fateor aut li-
matè elaboratam, sed rudi penicillo adumbratam exhibeo
tribus membris inclusam, quorum primum Antecedentia,
secundum Concomitantia, s. Intermedia, & tertium
Consequentia Electionis comprehendit. Quod dum
facio Tu benignissimè DEUS in cujus nomine ad omnia
consilia omnesque actus semper progrediendum, l. 2.
C. d. off. Præf. Præf. Afr. qui & res penitus desperatas do-
nare & consummare virtutis magnitudine potes l. 1. §. 2.
in f. C. de V. J. E.

*Huc adsis clemens que meis illabere cepris
Quò possit portum tangere missaratis?*

J. N. D.

I. N. D. N. I. C.

MEMBRUM PRIMUM.

§. 1.

Historicus itaque quam pertexendam mihi sumpsi telam, eam non sine ratione ab ipsa definitionis traditione auspicabor, cum ex hac tanquam potissimâ rei parte vis & natura rei investigari possit *Everhard, in loc. legal. loc. à definit.* Brevibus idcirca eam sisto ralem. Electio Regis Romani est actus legitimus, quo personæ idoneæ, administratio Imperii Romani juxta præscriptam Aur. Bullæ formam per Electorale collegium, aut partem illius majorem confertur.

§. 2. Hanc Regis R. Electionem cum *Braudlacher. Epit. J. Prud. univ. lib. 2 cap. 1. §. 7. Et 8. Dn. Sprengero in sua Prud. publ. Tit. de Elect. Imper. p. m. 119.* facio duplicem Ordinariam videlicet & Extraordinariam: Illa est quando vacante Imperio vel per mortem, vel resignationem, vel depositionem Imperatoris, Electores ad Electionem Regis R. legitimo modo accedunt. Hæc illis est quando vivente adhuc & nunquam consentiente Imperatore Electores Imperii ac Regis R. futuri in Imperio succesoris electionem iustis de causis se accingunt.

§. 3. Præmissis ita breviter definitione ac divisione ad enarrationem eorum, quæ ipsam Regis Rom. antecedere solent Electionem, transeo. Inter ista autem antecedentia primarium sibi vendicat locum ipsa Electorum convocatio, secundarium salvi conditus præstatio, & tertium denique juramentum Electoribus à civibus Franckofurtensi- bus præstandum.

A 3

§. 4.

§. 4. Est igitur Convocatio Electorum ejusmodi actus, quo Moguntinus intra mensem à die defuncti Imperatoris omnes & singulos, tam Ecclesiasticos, licet nondum insulatos, quam Seculares Electores, literis patentibus per suos Nuntios ad Electionem Franckofurti expediendam, convocat, illosque quod intra tres menses à die denunciationis adesse velint, si- ve personaliter, si ve per Eegatos, rogat.

§. 5. Officium hoc intimandi Electionem Archiepiscopo Moguntino Electori ab Imp. Carolo IV. in *A.B. tit. 1. §. Auch sehen und ordnen* Wir certam intimationis formam *tit. 18. A.B.* præscribente injungitur. Præ aliis verò Electoribus Moguntinum propterea ad munus hoc adscitum putamus, non solum, quod potestas convocandi de antiquo jam ei comperierit, ipsomet Carolo IV. annuente *A.B. tit. 4. §. Wenn und wie* offi ibi: als Er von alters vormahls gehabt; Sed & quia dignitatem ac officium Archi-Cancellarii sustinet per Germaniam *A.B. tit. 2. §. 2.* cujus intuitu & archivum Imperii publicum seu charthophylacium quo publica Imperii documenta actaque continentur, & matriculam Imperii asservat. Et ut summam dicam salutatur Moguntinus Electoralis Collegii Decanus, *Reinking. de RS & E. lib. 1. C. 1. §. cap. 3. n. 8. p. m. 205.* Merito idedque ut caput illius sanctioris Concilii Electoralis coelectores convocat quippe cui omnes Magistratus honorum suorum fasces submittere non dedignantur, *pro- ut loquitur Budæus de officio Cancellarii agens ad tit. de Off. Præf. Præf. referentie Carpzovio disp. feud. 1. quest. ad A.B. 3. n. 11. p. m. 549.*

§. 6. Hofce tamen honores Moguntino qui invideret, non defuit Pius II. antea Aeneas Sylvius dictus. Hic namque pro more Pontificum alas suas extra nidum ponens, jus hoc convocandi Electores, ad Electionem novi Cesaris intervertere, & per obliquum jus imperatoris eligendi in sedem Romanam derivare conatus fuit, nam Archi-Episcopum Moguntinum Comitum Isebergicum ad obstringendum sese juramento sedi Romanæ & successoribus cogere voluit, ne se in- scio Principes Electores ad eligendum novum Imperatorem,

211

aut de aliis rebus in Imperio constituendis convocaret: At
 roganti verò & iniquissimo huic postulato cum morem ge-
 rere Moguntinus recusaret eundem loco movit Impius ille
 Pius, substituto Adolpho Nassoviensi: *Rumelin ad A. B.*
part. 1. diss. 2. tit. 11. Sed mucronem acutissimi illius gladii, ab
 Imperii jugulo plerorumque Electorum prudentiâ præsertim
 verò Moguntini Antistitis industria Friderici Palatini for-
 titudine & Ludovici Bojoriæ Ducis ope rejectum fuisse & in
 hunc usque diem prærogativam convocandi Moguntino sal-
 vâ permanisse, ex Cisnero *de Orat. Ottone III.* refert ac pro-
 bat *Domin. Arum. de Comit. cap. 3. n. 41. p. m. 8. § 82.* Et quam-
 vis hoc convocandi jus non semper competiisse Moguntino
 testentur historicorum monumenta, sed olim vel ad totum
 collegium, ut indicat *M. Freherus ad P. de Andlo lib. 2. c. 2.* vel
 ad Moguntinum & Palatinum conjunctim *juxta Spec. Sax. c.*
27. §. 3. vel ad Electores alternativè pertinuit *juxta Cuspin. in*
Carol. IV. attamen sicut circa officia Electoralia pleraque
 cum tempore & usu invaluerunt, ita tandem ad Mogunti-
 num inter coetera transiit jus convocandi. Nec est pro jure
 habendum quid fortè in turbato aliquo statu olim factum
 fuit, neq; in dubium vocanda Aur. Bullæ auctoritas; Compe-
 tiisse autem Moguntino jus convocandi ab antiquo, sedis
 Moguntinæ dignitas argumento est, quæ teste Crusio, *An-*
nal. Suvv. p. l. lib. 11 c. 6. jam à Pipini temporibus primas in e-
 ligendo Imperatore tenuit: Sic nominatim Fridericus I. Im-
 perator jus primæ vocis (ad eòque & jus convocandi, quod à
 prioritate voti vix separari potest) Moguntino adscripsit.
Radevic. lib. 3. c. 16. Et Lamberts. Schaffnb. de reb. gest. Germ.
Anno 1073. Ita observatum testatur in electione Rudolphi,
 ex quo tempore Archiepiscopus Moguntinos illud jus usur-
 pâsse tradit *Dn. D. Dietersch in not. ad A. B. 2. 4. verb. literato-*
riè convocandi.

§. 7. His itaq; quæ §. 3. de potestate convocandi
 E. E. Moguntino triburâ diximus consequens erit ut illam
 vacante per mortem Moguntini sede capitulo denegemus,
 Sancitum namque est in A. B. Caroli I V. tit. 1. §. Wann es
 auch

auch darzutommen quod si in convocando Electores ad Electionem R. R. negliens fuerit Elector Moguntinus non capitulum convocare eos, sed motu proprio Franckofurtum convenire debeant: Qui igitur hoc necessario in casu Capitulum Electores convocare posset? inquit *Wurmser. Exerc. Acad. J. Publ. 2. qu. 4.* Imò & ipsa A. B. solos Electores ad illa Comitia in quibus Cæsar vel Rex Rom. eligitur, admittit *tit. 1. §. 1.* ibi Principes Electores & unusquisq; Princeps Elector: §. 20. ibi Princeps Elector §. 21. 22. & passim *in tit. 2.* Jam verò Capitulum non est Princeps. Elector: Et propriè loquendo Archiepiscopus vel Episcopus tanquam summam dignitatem habentes non sunt de Capitulo, sed soli Canonici id constituunt. *cap. cum in cunctis in fin. de Elect.* nec Capitulum sede vacante potest de novo beneficia conferre. *cap. quanto. cap. noscitur X. de his que fiunt à Prelatis sine consensu. c. 2. ne sede vacante.* Multò minùs ergò dignitatem Regiam, quã nullum orbis augustius beneficium habet, conferre poterit argumentatore *Arumeo de Comit. cap. 4. n. 103. quem sequitur Mylerus in Addit. ad Rumelin. q. x. diss. 2. §. iv. Lit. A.*

§. 8. Nec est quod obloquaris ex Decreto Bonifacii IIX. Pontificis: Ast quid ille? Episcopali sede vacante, inquit, potest Capitulum, seu is ad quem Episcopalis Jurisdictionum temporis noscitur pertinere, iis, quibus posset Episcopus si viveret, ab excommunicationis sententiã absolute beneficium impertiri. *cap. un. x. de majorit. & obedient. in 6.* Sed quã hujus asserti ratio? forsitan illa, quam *Gail. 1. Observ. 30. n. 10.* ponit, quã est, quod Ecclesiã vacante, Capitulum vel Collegium Canonicorum defunctum Prælatum Principem repræsentet, ad eòq; omnis Jurisdictiono s. quod idem est potestas Episcopalis pones Capitulum resideat ac remaneat. Hinc talis fuit Collectio. Si Capitulum ea omnia quã ipse Episcopus valebat, efficere potest, sequitur quod Episcopo mortuo convocandi jus Capitulo competat, nec ipsi adimi possit, præsertim cum Episcopo Capitulum ad eò sit connexum, ut conjugium spirituale invicem perhibeatur, tale sc. quod electione initiatum, ratum in confirmatione & in con-

secreta

secratione consummatum intelligitur, veluti rescripsit Inno-
centius III. ad Moguntinensem. Atque de Capitulo nostro
de quo nobis in presentiarum quaestio est, verum est prius,
per all. cap. un. E. & posterius. Verum huiusmodi argumen-
tum nobis quam minimè obstat. Nam & nos quæ hæcenus
dicta sunt verissima esse in suo sensu pronunciamus: Distin-
ctione itaque res temperanda est, quam subnectimus distin-
guentes, inter ea jura quæ jure sedis & dignitatis Episcopa-
lis compeunt, & jura singularia, quæ non ex potestate Epi-
scopali sed alio respectu ac intuitu Episcopo fuere concessa.
De illis faciles sumus inconcedendo argumento; de his diffi-
ciles, negamus ac pernegamus: Non enim licet ab illis juribus
quæ alicui ut Episcopo competunt, ad ea jura, quæ alicui
ratione singularis cujusdam qualitatis concessa sunt, argu-
mentari; Moguntino verò convocandi facultatem, singulari
indultu, non tanquam Episcopo, sed Principi & Electori Im-
perii competere, nulli dubitamus: *Vid. Dn. Arum. disc. 1. ad
A. B. tit. 24. Rumelin. ad A. B. p. 1. disc. 2. th. 12. Dn. Carpzov. cit.
Disp. feud. 1. quaest. 3. Dn. D. Dietrich in not. ad A. B. tit. 1. §. pra-
terea.*

§. 9. Quemadmodum autem alias quælibet legalis cita-
tio, si modò vim obtinere velit, præter nomen citationem
impetrantis (de quo hic non sumus solliciti) nomen citantis,
citandi, & causam ob quam, & diem seu terminum intra quem,
item locum ad quem citatus comparere debet, in se conti-
neat necesse est, prout inculcat, *Vir Nobilissimus, Amplissimus,
Consult. atque Excellentiss. Dn. Georgius Adamus Struve* Citus con-
summatissimus, Professor Salanus ubique terrarum decantatissi-
mus, Promotor ac Praceptor meus summis honorum ac observan-
tia titulis aviternum mactandus in Synagm. Prudent. Excerc.
V. th. II. Nec non itidem Nobilissimus Amplissimus atque Excellen-
tissimus Dn. Ernestus Fridericus Schröderus, Citus C. P. P. in hac
Salanâ celeberrimus, Praceptor ac Promotor meus eâ quâ par est
reverentia devenerandus, in Praef. suis publ. Tr. de Citationibus
membr. 1. addatur in super Dn. Fibigii. p. m. proces. §. 3. Reg. 2. p.
23. ut & Gail. 1. Obs. 48. 49. 50. & seqq. Ita & convocatio hæc
B à Mo-

1 Moguntino peragenda non modo contineat (1.) Nomen Moguntini tanquam vocantis. five citantis. Sed & (2.) nomen citati s. convocati Electoris (3.) Causam vocationis. (4.) Terminum intra quem, & denique (5.) Locum ad quem prone clarescit ex tenore ap. *Arum. de Comit. cap. 5. n. 6. & 7. Subjctio.* Quod si vel unum ex prædictis fuerit omisium, convocatio illa erit invalida. Has enim solennitates in literis intimationis immutabiliter observari præcepit Carolus IV. tit. 1. §. Auch setzen und ordnen wir ibi: und was unvverdendert Zierligkeit darin gehalt. n. &c. Quoties autem deficit solennitas à Legè requisita actus ipso jure non subsistit. *Gail. 1. Obs. 124. n. 4. Kumelin ad A. B. part. 2. diff. 6. thes. 11.*

§. 10. Hæc autem certa intimationis forma, quæ in A. B. tit. 18. præscripta est, ad hoc opus fuisse ut nimirum pax & concordia inter EB. censervetur, divisionum periculis occurratur, omnisq; iis aditus præcludatur, refert *Ossermannus in Epit. A. B. Method. & Exegeticâ tit. 18.* Olim quidem formam intimationis Moguntini arbitrio relictam nec illum ad certum modum adstrictum fuisse, idem probat aus dem Ausschreiben zur Wahl eines Römischen Kaysers de Anno 1291. ubi Gerhardus Archiepiscopus Moguntinus inter alia his verbis ad Wenceslaum Bohemia Regem usus: Derenwegen achten Wir vor billich und nothwendig / daß man den Teutschen Landen und Provinzen ein Haupt, welches die selben in sämptlicher Liebe erhalten / zuehren, beschützen / und die Unforschamen mit dem Zaume der weltlichen Gewalt aufhalten möge, ordnen solte. Also wollen Wir Euch zur Wahl eines fünffzigten Römischen Kaysers / den Tag / nach dem Feste der H. Aposteln Philippi und Jacobi zum ersten / andern und dritten mahle / zu Franckfurt / wie denn solches unsern Churfürstlichen und als eines Erzh. Sanklers Ampte gebühret / mit diesen Unseren Schreiben ernennet und erkläret haben. (Das he 1291. 17. Septembr. Anno 1291. & conventus Electorum demum ad 2. Maji anni subsequenstis 1292. in dictis octo serè mensium spatio interjecto quindecim saltem diebus deficientibus.) Verum quoniam facile evenire poterat, ut Moguntinus (nullo ipsi præscripto in intimatione observando modo) ad alium Electorem præ-

præ aliò literas benevolentia & humanitatis magis plenas, majoremq; honoris exhibitionem præ se ferentes daret in- deque inter Electores quasi alter præ altero parvi aut magni æstimetur, discordia quædam occasio orirerur, ideò for- rassis certam intimationis formam, æqualiter erga omnes. EE. observandam, constitui placuisse, conjicit. *Id. loc. dictum Ostermannus.*

§. 11. Vocantis itaque quod attinet nomen, ideò in con- vocatione exprimendum censemus quò Elector vocatus co- gnoscere possit, num à competente sit vocatus, & ne error in nomine convocantis vitiet ipsam convocationem, & per- hoc ipsa Electio suspendatur. *arg. l. 80 ff. de judic.* Hactenus de citante prolixius egimus, progredimur propterea ad se- cundum requisitum.

§. 12. Nomen præterea s. convocandis. citandi Electoris ex- primi necessum est ut cognoscat ipsumne concernat citatio, an alium, & ne ex emanatione in nominari Electoris instituta infirmetur electio, *arg. cap. eum in multis in f. x. de rescript. in 6,*

§. 13. Coavocandi sunt idcirco Principes Electores tam Ecclesiastici, quam Seculares utpotè qui membra sunt capi- ei proximiora A. B. tit. 2. §. Und wie wohl von alters ibi: allen und jeden Geistlichen und Weltlichen Churfürsten / so für die aller nächste Glieder des Heyl. Reichs &c. Nobilia imperii fulcra & proceres sacrum ædificium circumspexerunt prudentia, pieta- te sustentantes A. B. tit. 3. quorum Præsidio dextra Imperi- alis potentia roboratur *ibid.* Horum numerus hodiè crevit ita ut numerentur octo. & hoc quidem publica tranquillitatis causa constitutum prout patet ex *Instrumento Pacis Cæsa- reo - Suecico. art. 4. §. quod ad Domum Palatinam* : Illos quod concernit. notamus, eos, & quidem à Pontifice nondum confirmatos, ad electionem convocandos & admittendos esse, prout. *s. §. 4. diximus.* Causa est, quod illud jus seu præro- gativa Electura illis non ut Ecclesiasticis competat, sed eam ut Principes Imperii obtineant *Dn. Sprenger. in Prudent. sua publ. Tit. de Elect. Imp. p. m. 121. Rumelin, ad A. B. p. 1. dis. 2. ches. 13.*

B 2

§. 14.

§. 14. Consistit autem illa confirmatio in Impetratione pallii: Est autem Pallium insigne ornamentum, quod de corpore B. Petri assumtum, in signum plenitudinis Episcopalis dignitatis, personis quibusdam Ecclesiasticis tribuitur *cap. 4. x. de Elect. & elect. p. Plenius illud Vir Nobiliss. Ampliss. Consuletiss. atque Excellentiss. Dn. Johan. Strauch ICtus & antecessor in incluta Salanâ nostrâ famigeratissimus, Preceptor meus submisit colendus, dissert. Exoter. s. th. 12. delineat, inquit, Pallium hoc esse fasciam latitudinis trium digitorum, ex candidâ lanâ linoque confectam, habentem circulum humeros circumstringentem & duas lineas s. chordula ab utraque parte, antè & retro pendentem, item quatuor cruces nigras sive purpureas, quarum una ad pectus, altera retrò in humeris jacet, ultimâ hinc inde brachia exornant. Ad consecrationem ejus quod artinet, eandem Nobiliss. Dn. Strauch. cit. loc. his subministrat verbis: Die 21. Januarii quo Diva Agnetis festum celebratur, in ejus templo, dum in sacris mysteriis canitur *AGNUS DEI*, duo candidi agnelli super arâ statuuntur, & Subdiaconis D. Petri traduntur: Hi in pasqua missi verno tempore tenduntur. Ex eâ lanâ aii permista & in fila deducta pallia texuntur, in extremo firmantur tenuibus lamellis plumbeis. Texuntur à monialibus Turris Speculi ut ex Onuphrio Panvino Tr. de sacerarum vestitum generibus, refert Johannes Baptista Troianus in ratione jur. Canon. ad cap. ult. tit. de aus. & use Pallii, quem sequitur Magnif. Dn. Ungepauer in Decretalium opere posthum. tit. 2. n. 3. Tum ad Aram D. Petri & Pauli deferantur, ibi solennibus precibus recitatis à summo Pontifice consecrantur, & per noctem reliquuntur. Manè Subdiaconi recipiunt & servant donec alicui Archiepiscopo deferantur. Pallii hujus redemptionem inter modos acquirendi Pontificibus usitatos refert Reinking. de R. S. & E. L. 3. cl. 1. c. 2 n. 31. p. m. ms. Pallium fuit modus acquirendi, scribens, quo Romanus Præsul pro Archiepiscopi vel Episcopi confirmatione, nimis quàm carè linum suum vendens, sibi acquirebat 25000. florenos; quâ ut eo esset fecundior, constitutum est, ne pallium hoc personam egrederetur, nec in aliam transferri posset, sed in eo*

quis-

Quisque sepeliretur *cap. 2. n. de ant. C. usup. pall.* Hæc hæc tunc
incidenter. Sed ad rem!

§. 19. Omnes & singulos Electores ad actum hunc Electo-
rium convocandos esse *s. s. 4.* asseruimus. Nostrum proinde
haud merentur calculum, qui Regem Bohemiæ ad Sacrum
Electorum Consilium admittendum esse negant. Quidam ete-
nim, Regem Bohemiæ nullo planè modo ad Electionem Regis
Romani convocandis adstruere non erubescunt, hæc siculneâ
ratione moti; Quod Rex Bohemiæ non sit Teuto f. Germanus;
quam ex Speculo Sax. *lib. 3. art. 57.* ubi dicitur; Der Schenke
des Reichs hat keine Wahl/ darumb daß Er nicht Teutsch ist/ de-
sumunt: Præter id enim quod oppositioni reponimus,
huius libri auctoritatem nos non stringere, nec ad decisiones
juris publici allegari posse, addimus & hoc: Quod si ideò, quia
Bohemus Teutonicus non est, non eligit, utique à contrario
si probetur eum Germanum esse, vel consentientibus adver-
sariis eligere poterit. Quod verò Bohemus Germanus sit se-
quentes potis erunt ostendere rationes. Et quidem (1.) con-
stat Carolum IV. & ejus filium Wenceslaum Bohemiæ Reges
fuisse & insimul Imperatores; At Imperator non potest esse,
nisi qui Germanus, de quo *7. in membr. 2.* dicitur. (2.) pro no-
stra sententia militat ipsa A. B. & quidem *tit. 26. s.* Wenn a-
ber des Heil. Röm. Reichs/ ibi: Darumb gebieten Wir und wol-
len/ daß die Durchläuchtigen Fürsten und Herren/ der König in
Böhemb/ der Pfaltzgraff beym Rhein/ der Herzogen zu Sachsen/
der Marggraffen in Brandenburg/ Churfürsten Elnne/ oder ihre
Erben und Nachkommen/ denen als der Wahrheit gemäß/ natürli-
che Teutsche Sprache angebohren/ und eingeflanget ist/ und auch
von Kindheit auf zeleruet haben etc. & sic auctoritatem auctoritati
opponimus, & quo major A. B. vis est, eò quoque fortior est
in ligando præ Speculo Saxonico. (3.) In Scenam produci-
mus non modò *Aneam Sylvium in Bohem. cap. 1. sed C. Mun-
sterum lib. 3. in descript. Regu. Bohem.* Bohemiam Germaniæ
portionem esse statuentes; adeo, ut in templis sermone Teu-
tonico plebs doceatur. Sic *C. Dubravium lib. 9. hist. Boh.* he-

hemos germanis permixtos ipsam Germaniam inhabitare
asserit.

§. 16. Pariter ineptiunt, qui Bohemum propterea quod non sit Elector electione privandum, assertum eunt: Primaria verò eorum argumentatio hæc est: Quicumque non habet sessionem in Comitibus, nec Contributionibus aliisque Imperii oneribus est obnoxius, non est status Imperii, nec per consequens Elector. Atque de R. Bohem: verum est antecedens. Erg. & consequens. Sed respondeo. I. Inanem de eâ questione censei disputationem, ubi clara constitutio est determinatio; neque cognitio diu immorandum: Quia autem de eo, quod Elector sit, clara ad sit constitutio, ex conjunctione antecedentium cum subsequ. apparebit. II. Resp. Limitando Majorem hoc modo: Quicumque nec in universalibus, nec particularibus Comitibus votum & sessionem habet, ille non est status Imperii. Atque sic negamus Minorem. Sciendum & hic est, quod vox Status sumatur dupliciter. I. Latè & generaliter; sic omnis ille est status Imperii, qui in matriculâ hodiè invenitur, & ab omnibus pro tali habetur. 2. Strictè & specialiter, sic nullus est status Imperii, qui non habet votum & sessionem in Comitibus: hoc modo Rex Boh. non est status, sed prior. Præsuppono & hic cum *Nobilissimo, Amplissimo, Consultissimo atque Excellentissimo Dn. Preside P. P. in hac Salanâ decantatissimo, Præceptore meo æternum suspiciendo in Lectionibus suis privatis ad Epit. Jurisprud. Publ. Braudlachis, lib. 1. c. 3.* duplicem esse matriculam, aliam in quibus nomina statuum tantum sunt consignata, aliam in quibus tantum illi status enumerantur, qui contribuunt imperio: Hinc etiam est quod Rex Bohemix in hac posteriori, cum nihil contribuat Imperio Romano, non contineatur.

§. 17. Alii quidem quibus meliora præcordia Titan finxit, mitiores sese exhibent: & tum demum vocandum esse Regem Bohem. Si nim. alii discordent, ut *Perrus de Andlo de Imp. Rom. l. 2. c. 2.* & velut arbitrum saltem honorarium, si paria vota discrepantia in electione fuerint, intervenire, censent ac largiuntur. *Uti Pacian. lib. 2. cap. 35, in 26, de probat. Sed nec*

nec his subscribere possumus. Nam in A. B. Carol. IV. tit. 3. §. 3. Quum dessein expressè sancitum & constitutum est, quod tertium votum ex Rege Bohemix Elector Moguntinus perquirere debeat, ideoq; non tum demum quando discrepantia sunt aliorum Electorum vota. (sed ordine præscripto interrogandus est) aliàs enim perquisitis priùs & discrepantibus aliorum votis, Regis Bohemix votum ultimo loco perquirendum esset. *Reink. de R. S. & E. L. I. Cl. 4. c. 3. n. 32. & 33.* Placet his subnectere verba *Arumet. Tr. de Comit. cap. 2. num 24 p. m. 29.* hunc in modum concepta : Si Rex Bohemix votum tertium & inter seculares primùm habet Elector sit necesse est. Atqui in tit. 4. A. B. §. 3. 4. dicitur, quod ex Regix dignitatis fastigio inter Electores seculares jure & merito primum obtineat (ratio est quod non solùm sit Elector, sed etiam reverà Rex. hinc habens dignitatem duplicem præferatur habenti unam.) Sic quoque in celebratione Imperialis curiæ & in qualibet sessione, ubi Imperatorem vel Regem Romanorum cum Principibus Electoribus sedere contingit, à dextero Imperatoris latere immediatè post Archiepiscopum Moguntinum vel Colonensem, distinctione tit. 4. A. B. §. 1. observatà primum locum habet. Ipse in processibus solennibus Imperatorem sive Regem Romanum, immediatè, nullo interveniente, sequitur *A. B. tit. 22.* Relinquitur itaq; eum, quia primus est, & Electorem esse, & non ubi dissentiant, sed antequam reliqui seculares suas sententias dixerint, votum suum proferrè. Confirmatur, hoc insuper *A. B. tit. 7. §. 2.* cujus hic tenor. Sane longè lateque & publicum quasi per totum orbem notoriè manifestum, illustres Regem Bohemix, nec non Comitem Palatini, Ducem Saxonix & Marchionem Brandenburgensem, virtute Regni & Principatum suorum, in electione Regis Romani in Cæsarem promovendi, cum cæteris Principibus Ecclesiasticis suis coelectoribus, jus vocem, & locum habere & unà cum ipsis censeri & esse veros & legitimos sacri Imperii Principes Electores.

§. 18. Et quòd deniq; sententiæ hujus autores attinet, cum illi nullius Constitutionis, aut etiam idonei authoritesti-
monio, fulciantur, eàdem confidentiâ quâ illi adstruunt nos destru-

destruere possumus eandem, præsertim cum à parte nostrâ tot Constitutionum unanimis consensus, & acta fidei indubitata militent. Has ad quas provocho Constitutiones si quis scire ac introspicere gestiat, adeat Goldast. *Tom. 2. Constit. Imp. fol. 91. & 92. & fol. 93. & 94. Id. d. tom. 2. fol. 86.* ubi continetur Constitutio Imp. Rudolphi I. de Anno 1290. circa hoc negotium promulgata, quam hîc apponere ob pagellarum angustiam mihi haud integrum. Extat quoque inter alia ap. *Baronium Annal. Eccles. tom. 10. de Anno 996.* diploma Electorale, quo Germaniæ Princeps Electionem Philippi Imperatoris Erphordiæ peractam Pontifici Romano insinuant, in cujus subscriptione inter seculares Principes primo loco legi Regis Bohemiæ nomen, notat *Arum. de Comit. cap. 2. n. 24. in mod.* qui videri potest.

§. 19, Ex dictis satis demonstrata erit necessitas vocandi Regem Bohemum, ad Regis R. electionem; modò addam exemplum Ladislai Regis. Boh. quod non minimam huic negotio ministrabit lucem. Hic cum in electione Maximiliani I. præteritus esset, adeò non dissimulanter tulit ut pœnam Aureæ B. acerrimè postulare non cessaret, armaq; minaretur; nec in gratiam redire voluit, nisi hîc conditione ut remittererur Regibus Bohemiæ obsequium, quo Imperatori in Italiam concedenti adstringitur, aut ipsi liceret ejus vice octingentos ducatos exsolvere: Quod cum ipsi fuisset denegatum ab Electoribus, tandem sub transactione conventum, ne sub pœna quingentarum marcarum auri puri Reges Bohemiæ in posterum excluderentur. *Limn. ad Capit. Ferd. III. in annotation. ad art. 50. n. 20.* Causam non factæ vocationis alii ad discordiam quam inter Imperatorem & Regem Boh. tum viguisse tradunt, referunt. Alii rationem in hoc ponunt, quod cum tempore Imperatoris Friderici II. Anno 1486. Electores propter negotia Imperii, alia tamen quam electionem Regis Rom. concernentia Francofurti convenissent, & inter consultandum certis ex causis etiam utile visum fuisset, Romano-rum Regem propediem eligi, factum esse, ut Rex Boh. temporis redimendi causâ, & ad excludendam omnem moram, quæ de-

trimen-

trimentosa imperio videbatur, ad electionem non fuerit vocatus. Quam causam quoque exhibet Electorum effatum (Cap. Goldast, p. 2 der Reichs, Sakungen, pag. 178) nempe: daß solche Nicht-ferderung des Königes in Böhmen zur Wahl nicht in Verachtung oder Abbruch seiner Königlichē Würde / Ehre und Gerechtigkeit / sondern alleine aus zufälliger Sachen in der Eyle beschehen. Dn. Limn. d. l. n. 24.

§. 20. Ad tertium convocationis nunc ut deveniamus necesse est requisitū, quam §. 9. constituimus CAUSAM, quæ nullatenus omittenda: Si enim in privatis causis æquum putatur, ut reo ad iudicium vocato tempus deliberandi concedatur, cedere vel contendere velit. *l. 1. ff. de Edendo* utique in publicis & imperium concernentibus causis vel maxime pro informatione vocati, ea inferi debet, ne, si ipse se sistere, vel Legatos ad Comitia mittere velit, ex improvise de summā Reip. circa quam lapsus tantò periculosior est, quantò plures is pessundare potest, consulere necesse habeat. Dn. Arum. de Comit. cap. 5. n. 9. p. m. 252.

§. 21. Causa autem iusta est vacantia Imperii, quæ contingit, vel per mortem, vel per resignationem, vel depositionem Imperatoris. *vid. §. 2. De morte* cum nulla subfit dubitatio frustra subjunxero. Resignationem quod concernit, ea nihil aliud est, quam liberā Cæsaris voluntate ritè facta Imperatoris potestatis abdicatio. Licere verò Imperatoribus Imperii habenas suā sponte deponere Diocletiani & Maximiani, quorum (cum socii essent Imperii) iste se Jovium appellari voluit, hic Herculeum: Horum ille facta Nicodemæ Anno Christi 308. abdicatione, Solonæ in Dalmatiâ vitam hortorum culturâ oblectans privatus transegit. *Limn. de J. publ. Tom. 1. lib. 2. c. 11. n. 2* Item Lotharii I. (qui filio suo Ludovico cedens Imperium. Monasterium Prumiense à se constructum & amplissimis possessionibus dotatum Anno 855. ingressus est) & Caroli V. (qui in solitudinem & Monasterium S. Justi propè Valentiam in Hispan. Monachorum divi Hieronymi cum duodecim familiaribus relictis seculi curis concessit, Dn. Sprenger. in suo *Ipud. publ. Tr. de coronato sub fin. p. m.*

114. & à statibus ut fratri Ferdinando concederetur imperium Anno 1558. impetravit) exempla demonstrant. *Vid. Dn. Lauspad. in Tr. de Republ. Rom. Germ. pars. 3. c. 7. n. 7. p. m. 74.*

§. 22. Circa resignationem quaesitio moveri solet. Cuiam fit facienda? Et id intrepidè cum Dn. Carpzov. *de Leg. Reg. cap. 14. n. 3. & 4. & Limn. de 9. P. Tom. 1. lib. 2. c. 11. n. 16.* eam in manus Electorum faciendam assero, non Pontificis, aut aliorum subditorum. Nam à quibus Imperator imperium suscepit, iisdem quoque renunciatio fieri debet. At non à Pontifice, nec à subditis, sed ab Electoribus Imperium suscipit. Ergò neque in manus Pontificis, neque Subditorum, sed Electorum facienda erit resignatio.

§. 23. Num autem Imperator ordinario modo semel electus, iterum deponi possit, controversi solet? Quod, si ex iustis causis procedat depositio, affirmo. Probant hoc exempla Impp. Imperatoriâ maiestate ac potestate privatorum. Sic Henricum IV. Principes Imperii tanquam incorrigibile Schismatum caput deposuisse, constat ex Goldasto *tom. un. Conf. Imp. fol. 250.* Sic Ottonem IV. nec non Fridericum II. imperio motos asserunt. Adolphum Nassaviensem Imperio ideò privatum esse, quia Principes Imperii neglexerat, indignos extulerat, publicè adulteria patraverat, virgines, Moniales & viduas vi constupraverat, fidem literis & sigillo roboratam violaverat, ex *Limn. lib. 2. cap. 11. n. 27.* accepimus. Et quanquam non desit, quod pro ratione dubitandi, quantum ad allata exempla attinet, possit afferri; solum tamen Wenceslai exemplum dubio caret omni. Causas huius depositionis *ex Dn. Limn. d. loc.* has notare libet, quarum (1.) quod pacem in Ecclesia non promovet (2.) quod Imperium membris aliquot perniciosè mutilaverit & mutilum reddi permiserit, in quorum numero fuêre Mediolanum & Provincia Longobardiæ, quæ juris Sacri Romani Imperii extêre, redeuntibus inde ad Imperium amplissimis emolumentis. (3.) Quod membranas per plures nudas, rarasque, suo tamen Sigillo munitas, amicis pecuniâ vendiderit, in quibus cum illis, tum alijs, in quorum manus istiusmodi membranz

branz venerunt, sub regio sigillo, quæ scribere voluerint, licuerit. (4.) Quod controversias bellaque quæ Germaniam, aliasque S. Imperii terras miserè afflixerunt & pessundederunt, nihil unquam curæ habuerit (5.) quod eum propriam, tum aliorum facinorosorum, quos secum habuit manu, reverendos sacrorum antistites, Sacerdotes, & spirituales personas, alios item plures honestæ notæ homines contra juris normam neci dederit, a quis submerferit, igne cremaverit, miserabiliter & truculenter peremerit. *Hæc modo all. Dn. Linn.* Quibus immediatè subjungit ipsam exauctorationis sententiam, quam his tradit verbis; Quas propter causas & alia multa gravia facinoræ, damna atq; defectus, NOS JOHANNES Archiepiscopus, nomine prædictorum Dnn. S. R. J. Cœlectorum, nostrorq; prædictum Dn. Wenceslau, ceu inutilem, negligentem dissipatorem & indignum S. R. I. defensorem, eodè Romano Imperio, omniq; ejus gradu dignitate ac ditione ad idem pertinente privamus & submovemus, cunctis principibus, Optimatibus, Equitibus, Ingenuis, Urbibus, Provinciis & subditis &c. R. Imperii denunciantes, eos ab omni homagio & juramento personæ Wenceslai, nomine Imperii præstito, prorsus esse liberos, requirentes atque monentes eos sub jurisjurandi fide, quâ S. R. I. obstricti tenentur, ne prædicto Dn. Wenceslao, tanquam Romanorum Regi deinceps obediant & obsequantur, neque illi jus ullum, obsequium, censum, redditum, aut ullam aliam pensionem quocunque nomine tandem appellanda veniat, ceu Romanorum Regi pendant, exhibeant, aut exhiberi permittant; Sed ejusmodi debita utilit & idoneo Rom. Regi. divino favente Numine deinceps sufficiendo asservent.

S. 24. Non tamen promiscuè & ex quolibet leviculâ causâ ad actum hunc depositionis profiliendum, sed justa, sufficiens, prægnans atqueurgens, ut sit, requiritur. Justam proinde & legitimam eam tum demùm censet *Rumelin. ad A. B. p. 1. Diff. 2. ib. p. sub fin.* depositionem, quam causatur dissipata perditissima & flagitiosissima Imperatoris vita, dilapidatio & abalienatio bonorum Imperii. ejusdemque limitum

diminutio, & proflitutio honorum, ignavia & desidia extrema, moresq; effœminatissimi.

§. 25. Major olim fuit controversia de eo, cui nimirum competat facultas deponendi Imperatorem? Pontificis, qui sustinet partes allegant *cap. ad apostolicam, de sent. & re judic. in 6. Clemens. Romani de iur. cap. venerabilem. de Elect. add. Joh. Igneus in disput. An Rex Francorum recognoscat Imperatorem. n. 13. & 79. Panciroll. consil. 19. n. 32. & seqq.* Sed horum ecce inviçissimum (ni fallor) argumentum! Imperator non potest negare se Christo subesse, Ergò nec negare potest, se subesse Pontifici: Christi enim & Papæ idem est tribunal. cum hic sit ejusdem Vicarius in terris & quasi alter Deus. Ast explosâ hâc inconsequente consequentiâ, cum Dn. Limn. *lib. 2. cap. 11. n. 21.* pro Imperatore illud repono, quod Philippus Pulcher Francorum Rex, Bonifacio, se gerente pro summo Pontifice; Salutem modicam sive nullam: Sciat tua maxima fatuitas nos in temporalibus nemini subesse, secus credentes, fatuos reputamus & dementes: Quam verò egregiè hic Vicarius, & Diis placet, cum capite & Principe regni Christo conveniat, haurire licet ex verbis quos Dn. Limn. *cit. loc. ex Petro Aſſo in Tyrann. Antichristi cap. 10.* suos fecit.

§. 26. Pro Collegii Electoralis autoritate exclusis cœteris statibus qui decertant, his nituntur fundamentis (1) quia soli Electores Imperatori habenas Imperii concesserunt: & huc facit pronunciatum Archiepiscopi Moguntini Imperatorem Henricum consensu Electorum de fastigio deturbantis, cujus hæc verba, Quem meritum investivimus, cur non immeritum devestiamus, apud Arniseum. *lib. 1. de Jur. Major. cap. 6. n. ult. p. m. 138.* reperire licet. (2) quia resignatio fit solum in Electorum manus. (3) In Capit. Ferd. III. *art. 38.* Electoribus committitur cura Romani Imperii, ergò conceditur etiam remedium, quo vulnus mederi possit. & (4) hanc sententiam firmant S. adducta exempla. Nec officit quod Bl. *in L. Barbarius ff. de off. Pret.* Electores post electionem factam functos esse suo officio asserit, illisque duntaxat eligendi, non etiam deponendi Cæsarem potestas data sit, referente Carpz.
de L.

de L. Reg. cap. 14. n. 5. Respondemus etenim Baldum falsã niti hypothesi, non enim exspirat post electionem officium, id quod patet ex solã resignatione, quã solis Electoribus facienda. vid §. 22. Imò plura habent quã ipsis post electionem competunt, ut est v. g. jus Comitiorum Electoralium indiciendorum. Et quamvis in A. B. non fiat mentio depositio- nis, attamen per hoc non excluditur depositio.

§. 27. Cœterum hæcenus dicta nobis non sunt impedi- mento, quo minus ad electionem Regis Romani vivente ad- huc Imperatore & consentiente, & invito nonnunquam, ju- stis & necessariis ex causis procedi posse asseramus. Nostram verò assertionem. (1) ex ipsa A. B. tit. 1. pr. Decernimus. Ibi: *quotiescunque & quancumque futuris temporibus necessitas sive casus electionis Regis Romanorum in Imperatorem promovendi e- mergerit &c.* probamus, ex quibus verbis ita colligimus: Ver- ba ubi indefinita sunt, ea utpote universalium vice fungentia ad unum mortis casum extendi non possunt, sed necessum ut indefinitè & generaliter accipiantur. Atqui verba illa *quo- tiescunque & quancumque* indefinita sunt Tib. Decianus resp. 28 n. 16. vol. 2. & consequenter indefinitè intelligi nec unico mortis casu definiti debent. Et (2) si verba illa ad casum mor- tis restringere voluerimus absurdum hoc emergeret, quod nec resignatione factã ad novi Regis Romani electione proce- dere s. sese accingere Electores possint, cū nec eo casu per mor- tem yacet imperium, quod tamen dissentientes volunt: Quod autem ex causã resignationis ad novi Regis electionem pro- cedi possit edocemur exemplis. s. §. 21. propositis. Deinde (3) Ubiunque necessitas emergit Rex Romanorum juxta A. B. eligi potest. Verùm non tantum ubi Imperator moritur aut deponitur, sed & cum senio, morte, aut plurimorum regno- rum regimine implicatur, necessitas emergit, quia omnibus non potest, uni verò tantū inservire jurejurando, quod omni- bus præstitit, impeditur. Porro (4) huc facit & illa ratio, quod in solius Imperatoris favorem introductum videatur, ut solus imperare possit, poterit igitur & huic favori renun- ciare & permittere ut per vota Electorum ei adjungatur.

C 3 Rex

Rex Romanorum. Tandem (5) optimâ est interpretatio legis, quam is suo exemplo dedit, qui autor legis est; Constat, autem quod autor A. B. Carolus I V. non tantum de casu mortis vel etiam depositionis, verum etiam electione eius, quæ vivo Imperatore fit Bullam intellexerit, quia filius eius Wenceslaus ipso sollicitante & vivente in Regem Romanorum electus fuit. *Curspin. in vit. Wenceslai.* Quæ verò huic nostro asserto ut contraria afferuntur optimè resolvit. *Dn. Reinking. de R. S. & E. Lib. 1. Cl. 3. cap. 14. à n. 11. usque ad n. 46.* ad quem temporis redimendi & chartæ parcendæ causa, me remissum volo. *Add. in super Rumel. ad A. B. par. 1. diss. 2. th. 9. Dn. Carpzov. disp. feud. 7. quest. 3. p. m. 573. Wurmser. Exerc. 2. quest. 8. D. Dietrich in not. ad. A. B. tit. 1. verb. emerferit. Dn. Limn. lib. 2. cap. 15. per tot. qui videantur.*

§. 28. Quartum convocacionis hujus requisitum s. §. 9. posui termini seu temporis expressionem. Tempus autem illud spectatur vel ratione instituendæ, vel ratione finiendæ electionis: Illud regulariter trium mensium spatio absolvitur. *A. B. tit. 1. §. Auch setzen und ordnen Wir ibi: innerhalb drey Monat nicht unterläßlich alle und jede Churfürsten zu Franckfurt am Mayn seyn &c.* Hoc verò regulariter triginta dierum spatio finiri ex *A. B. tit. 2. §. Wo aber Sie ibi: unter dreißig Tagen ohn unterlasz jurechnen &c.* assero, secus ac *Dn. Brautlacht, qui in Epis. suâ prudentia publ. Univ. lib. 2. c. 1. n. 18.* tempus intra quod electio finiri debeat regulariter tres menses constituit, semetipsum tamen in *n. 30.* corrigens, ad triginta dies spatium electionis finiendæ restringit. Dixi tempus electionis instituendæ regulariter trium mensium spatio absolvi. Nam non sum nescius trimestre hoc, si id justa & urgens suadeat causa abbreviari & restringi posse: Si itaque tale Imperio immineat periculum quod longiorem moram haud patiat, celeri festinatione ei obvianum puto: Certè consultius erit terminum præscriptum restringere, quam gravi cum periculo Imperii eundem observare, præsertim cum hæc ipsam ob causam hic terminus præscriptus videatur ne ob longiores imperii vacationes id aliquid sentiat detrimenti. Hoc tamen

4.

tamen animadvertendum hujusce rei arbitrium neutiquam penes solum Moguntinum residere; Idque vel ex hoc unico planum fit, quod vacantis Imperii Vicariatus hodiè ad Bavarum & Electorem Saxonie pertineat. In consilium itaque adhibendi serenissimi Imperii Vicarii, nisi soli Moguntino prædicti termini abbreviandi facultatem relinquentes, insimul ipsi potestatem Bavarum & Electorem Saxonie jussu causa prætextu Vicariatu privandi concedere velimus, quod tamen quàm à jure alienum sit nemo est, qui non intelligat.

VVurmser. Exerc. 2. quest. 3. Arum. disp. 1. ad A. B. thes. 31.

§ 29. Restat nunc ut ad quintum & ultimum convocationis deveniamus requisitum, quod in determinatione loci consistit: Olim variis in locis electionem peragi solitam, ex relatione Imp. quorum Otto II. Aquisgrani, Henricus III. itidè Aquisgrani, Henricus V. Wormatiæ, Lotharius II. Moguntia, & Conradus Suevus Constantini electi fuere, patet. Verum cum pro arbitrio nec ullà interdum necessitate alio atque alio loco electio perageretur, Carolus ad juris necessitatem rem redigere cupiens, certum locum seligendo tandem Francofurtum ad Moganum ad inserviendum futura Regis Rom. electioni præfixit, ut constat ex *A. B. tit. 25. §. 1.* *Wier sind den auch, ibi: daß einer Römischen Königs zu künfftigen Käysers Wahl begangen und geschehen inder Stadt Franckfurt an Män/ und die erste Krönung zu Prag / der erste Königlische Hoff zu Nirenberg in der Stad gehalten / darum erklären Wier aus besondere Ursachen / das zukünfftigen Zeiten ermelbte Dinge auch sollen gehalten werden.* Hanc Civitatem superioribus seculis Franckenfurt fuisse appellatam, hodiè verò Urbanus dicit Franckenforde norat *Arumau de Comit. c. 4. n. 13. p. m. 118.*

§ 30. Et ex hoc tempore regulariter Imp. Francofurti electos probat exemplum Wenceslai filii Caroli: IV. Ruperi Palatini, Alberti II. Friderici. III. Maximiliani. I. Caroli. V. Matthie & Ferdinandi II. docente & ex Historicis deducente *D. Carpz. disp. feud. 1. quest. 5. p. m. 551. & 554.* Nec resistit, quod neglecto A. B. præscripto electio Ferdinandi. I. Colonie. Maximiliani. II. verò & Rudolphi II. Ratisbonæ, ibique Ferd-

Ferdinandi III. ut & Ferdinandi. IV. perfecta fuerit. Nam id non frustra & citra urgentem causam factum arbitramur, nec contra tenorem B. nostræ credimus, quæ exceptionem rationabilem nequaquam excludit: Nam si periculum imperio assignatio longioris termini allatura videbitur, non contra A. Bullam erit, si alio loco electio instituat, siquidem ea permittit, existente legitimo impedimento, quale hoc haud dubiè est, locum mutari. *tit. 28. §. Invenimus.* Coeterum cum in iis, quæ à voluntate hominum dependent, adeoque & hoc in casu, haud subtiliter inquiri debeat ratio, cur scilicet placuerit Principes circa margines Moeni potius, quàm littora Danubii aut ripas Oderæ hære, hanc tamè cape eamque specialem, non solummodò benevolentix affectum, quo persecutus est Civitatem Francfurt Imp. Carolus IV. sed & singularem loci illius commoditatem ansam ei dedisse, scilicet quia civitas Francofurt veluti centrum in medio posita perhibetur. *Dn. Carpz. d. loc. Simillimam* consulenti suppeditabit rationem *Dn. Arum. d. Comit. c. 4. n. 17. p. m. 160.* qui addit certum locum idè electioni præstitui debuisse, ne quando electione repeti oporteat, omnia illa, quæ operosè semel præparata sunt, alibi magnis sumptibus conficere necesse sit, tum etiam quia mutatio cum indignatione Francofurtensium institueretur: Magni enim faciunt Provinciales conservari sibi consuetudines veteres & hujusmodi prerogativas, prout loquitur *Ulpian. l. 4. § 5. ff. d. Off. Procons.* Hæc de loco electionis interjecisse sufficiat.

§. 31. Quemadmodum verò alias Legalis Citationis (negotia privata concernentis) præcipuus effectus est comparitio. s. partis citatæ præsentia. *Gail. 1. O. 51. n. 8.* ita & hæc convocatio eandem operatur: Et sicut legaliter citatus vel per se vel per suum legitimum procuratorem cum sufficienti mandato tam ad agendum, quàm respondendum comparere potest. *Gail. 1. O. 48. n. 1.* Ita & dicto modo evocatus Elector vel in propriâ personâ comparere potest (quam immediatam vocamus) vel Legales suos nuncios (quam mediatam paritatem appellamus) transmittendi facultatem habet. A. B.

tit. I.

tit. 1. §. auch sehen und ordnen Wir. ibi: alle und jede Churfürsten zu Franckfurt am Rhyn seyn/ oder ihre gesetzte Vorschafften. Cum enim tam variz magnæq; occupationes & impedimenta, puncto temporis in omni licet salutari & placidâ gubernatione, improvisa, sapientia humanæ gubernatorumque presentiam, exposita, obtingere possint, nil mirum si Electoribus nuncios vice suâ ad electionis actum ablegare, ipsis verò domi manere licitum sit. N. N. in Cella. de. Ao 1512. §. Es sollen auch die Churfürsten. Nec minus impedimentum permanens in Electoribus & Principibus ob negotiorum indies remeantium molem presumitur. Arum. de. Comit. cap. 3 n. 44. Myler. in addit. ad Kamel. p. 1. dis. 2. lb. 14. Lit. A. Quin autem mediata ista comparitio adhuc vigeat nullus dubito. Probat hoc exemplum Dn. Johannis Sigismundi (gloriosissima memoria) Electoris Brandenburgici, ad electionem Divi Matthei, Adamum Gansium, Dn. in Wolfeshagen, Pustitz & Wittenberge mittentis. Comprobat exemplum moderni Serenissimi ac Potentissimi DN. FRIDERICI WILHELM, Electoris Brandenburgici, Patrie Patrie Augustissimi, Principis ac Domini mei Clementissimi, cui præter vitam longævam, regimen tranquillo, ac felicitatem, quam ex altâ secula invidiant, nostræ tempora virentur, ventura ætas veneretur, summum concedat Numen, ad moderni invictissimi Imperatoris Leopoldi electionem Dn. Raban de Canstein, Doctorem Portmannen & D. Fridericum de Jena &c. ablegantis.

§. 32. Potest. 2. absens Elector uno plures mittere, nuncios s. Legatos. A. B. tit. 1. §. und welcher Churfürst &c. ibi: oder seine Vorschafften. tit. 19. ibi: Sie beyde oder einen jeden besonders/ zu unsern wahren und gewissen Bevollmächtigten anwählen und besondern Vorschafften geordnet und gesetzet. Qui tamen num omnes in actu electionis ad voti explicationem admittendi? olim disceptatum fuit: Causam huic disputationi non modò mors Maximiliani I. sed & instituenda novi Regis, quam subsecuta Caroli V. electio, præbuit. Ad hanc electionem cum Ludovicus Rex Bohemiz quatuor misisset Legatos, Ladislaum Sternebergum supremum Bohemiz Cancellarium Christophorum de Schwyänenberg, Ratislaum de Bentz

D Komen

nomen, & Jacobum de Wurzesenit, omnes ac singuli ad actum electionis anhelabant in argumentum trahentes, quod Bulla nostra non unum, sed plures ablegare permittat Nuncios; frustra verò ablegarentur, si deliberationibus interesse varentur. Sed parum testante Dn. Carpov. *disp. feud. i. qu. 4. n. 12 p. m. 550. § 551.* effecerunt, unico tantummodo, nempe Ladislao Sternebergo ad deliberationem & electionem admisso. *Goldast. in Politischen Reichshändeln part. 1. tit. 17 fol. 29 § 30.* Hoc quoque postea aliquoties ut & in Ferdinandi II. jam in fata concessi electione observatum est, ratione non obscurâ: Aut enim singuli eandem dicturi essent sententiam & quorsum hæc multiplicatio, aut diversas & vis fieret A. Bullæ, quæ uni Electori unum concedit suffragium. *vid. Nobiliss. Dn. Stranzhiiu differt. Exocer. 4. th. 25.*

§. 33. Præcipuè verò hi Legati mittendi sunt cum plenâ ac omnimodâ potestate. *A. B. tit. 1. §.* Auch setzen wir ibi: mit aller vollkommenen Macht und Gewalt. Non itaque mandatum ad certam personam eligendam restringi debet, præsertim cum electionis vora non particularia, sed Collegialia esse debeant, ac ita collegialiter in ipso conventu præviâ diligenti deliberatione ferenda sint. *Rejking de R. S. & E. Liv. 1. cl. 3. c. 3. n. 10. § 11. p. m. 205. VVurmser. Exocer. 2. concl. 5.* Videbatur quidem primâ fronte Legatum ad certæ personæ electionem adstrictum mitti posse *arg. text. in c. si quis iusto. 46. §. porro de Elect. in sexto* asserendum, præteritis cum ejus rei exemplum habeamus in Waldemaro Marchione Brandenburgensi, qui Nicolaum cognomine de Boock, strenuum alioquin militem, cum literis diplomate munitis ac corroboratis, Principum congregationi, nuntium misit, cum ipse venire nollet, aut non posset, Fridericum Regem suo suffragio constitutus: Miles a. is quod nihil se speraret à Friderico consecuturum, simul etiam quod plurium animos in Ludovicum cernebat inclinatos, abrasâ membranâ expunctoque nomine Friderici, Ludovicum substituit contra Domini sui voluntatem, literis adulteratis. Hunc tamen carceris detentione & capitis amputatione, poenam admisso suo dignam luisse.

scri-

4.
feribant, *Arum. de Comit. cap. 7. n. 58. p. m. 513 Rumi. ad A. B. p. 2. def. 6 lb. 5.*) Attamen cum ejusmodi mandatum à forma in *A. B. tit. 19.* præscripta & præcisè observanda planè alienum sit, utpotè quod procuratori plenam liberam, & omnimodam potestatem eligendi adimit. eumq; ad certam personam adstringit, utique hoc textu inspecto aliud dicendum erit, eique tamdiu inhærendum donec consuetudine aliud receptum esse appareat. Ad allatum exemplum quod attinet, id perperam à nonnullis pro contrariâ stadiliendâ sententiâ adducitur, cum ante promulgationem A. Bullæ contigerit. Quid verò est quod Autor Relationis Electionis Ferdinandi IV. §. 7. dicit, affimâsse Serenissimi ac Potentissimi Electoris Brandenburgici Friderici Wilhelmi Legatum Dn. Baronem de Blumenthal, se in mandatis expressis habere ut *voveat* pro Rege Austriaco? Nimirum potest quis mandato instructus esse generali, cui nihil ominis tandem inserta sit certa persona & familia. *Dn. D. Dietrich in not. ad A. B. tit. 1. §. præterea verb. cum plenâ ac omnimodâ potestate:*

§. 34. Similiter non adeò dubium esse credo *cum Nobilibus*. *Dn. Strauchio c. loc.* suffragiû in literis mitti nõ oportere. A. Bulla enim I. requirit aut Electoris citati præsentiam, aut legationem. *1. 1. §. und welcher Churfürst.* Idq; vel propterea, quia Electoris est non tantû eligere sed & consultare quod fieri per literas non potest. Deinde. 2. juramentum ante Electionem non potest sic rectè præstari *per tit. 2. §. 1.* Deniq; 3. Electionis hoc singulare jus est, ut non nisi vivâ voce fieri possit. *cap. quia propter de Elect. Bœrius decis. 1. n. 25. & 37.* Non tamen desunt exempla vocatorum per literas & quidem ante A. B. promulgationem transmissorum.

§. 35. Præterea notandum hîc est, quod si Elector legitime citatus neque copiam sui faciat, neque Legatorum idoneè instructorum præsentia actum hunc electionis condecorare studeat, istâ vice privetur voce electionis. *A. B. tit. 1. §. und welcher Churfürst.* Absentium siquidem legitime vocatorum ratio non habetur, adeò, ut præsentès eorum absentia non obstante electionis actum perficere possint. *l. rescriptum. ff. de pact.*

*fact. Wesenb. in 7 ff. quod cuiusque universit. n. 4. R. A. in Speyer
er de Anno 1519. S. und damit eine solche in f. H. A. zu Regensb. de
Anno 1541. S. Wir auch Churfürsten / Fürsten: ibi: wo aber Je-
mand ungehorsam / und zu solchem Tag die seinen nicht Abseriger
würde / so sollen nichts deswegen die Erschehenden im Handel
fortfahren / und was die Nothurfft erfordert bedencken / berathschlagers
und schließen / & in S. 129. und was Also beschloffen und verkündet /
das sollen die Abwesenden gleichwohl wie andere zu halten und Zus-
vollenziehen schuldig seyn. Vel siquidem per se aut idoneum
compareat. ante tamen finitam electionem recedat, pro ista
vice vocem & votum perdit: Si vero Elector tardius, ante
tamen finitam electionem veniat, in eo statu admitti debet, in
quo est electio adventus sui tempore. A. B. iii. 2. S. wen aber
Sie oder Jhrer mehr in sin.*

*S. 36. Transicum nunc facimus ad jus conducendi s. sal-
vum conductum Electoribus ad electionis actum proficiscenti-
bus praestandum, cui S. S. 3. locum secundum inter electionem
antecedentia assignavimus. Est a. Salvus conductus s. jus
conducendi, quod Bulla iii. 1. describit die Hohe geläits Gerech-
tigkeit / nihil aliud quam publica & inviolabilis securitas à stati-
bus Imperii secundum praescriptum A. Bulla, praestanda Ele-
ctoribus vel eorum nunciis ad electionis actum proficiscenti-
tibus, eorumque territoria ac conditiones transeuntibus, quae
mediante securi & inviolabiles ad locum electionis venire, &
redire ad suos queant. Myler. in addit. ad Rumel. p. 1. diss. 2. 262.
Transitus autem innoxius praestatur vel praesidio dato, vel di-
plomate. Illud germ: das lebendige hoc das Schriftliche geläit
appellatur Dn. D. Dierrich in not. ad A. B. iii. 1. S. ad pramisso-
rum. verbis literis & juramentis.*

*S. 37. Praestandus itaque est salvus conductus (quem Dd.
barbaro vocabulo Salvam guardiam vocant. Mysing: I. O. 22. p.
m. 64.) Electoribus ad electionis actum se accingentibus
eorumque nunciis. A. B. iii. 1. S. 1. Ad hujus a. praestationem non
modo Elector suo Cöelectori tenetur: nec audiendus est si quis
ob ulla contentiones, controversias aut dissensiones, si quae
forte ipsi cum Cöelectori suo intercedant, à praedicti salvi con-
ductus*

4.

ductus praestations sese excusare praesumat. *A. B. tit. 1. §.* Ob
aber ein Churfürst. Nec non omnes quoque alii Principes feu-
da à s. R. I. tenentes, ut & Comites, Barones, Milites, Clientes,
Nobiles & ignobiles, nec quicquam talem conductum remo-
rari debet ulla discordia aut guerra quam cum Electore aut
Electoibus habent. *d. tit. 1. §.* Ob aber ein Churfürst. ibi: wo
auch Etliche andere Fürsten. Sed & cives ac communitates ca-
strorum, civitatum & locorum Sacri Imperii; nec à praedicto
salvo conductu ullam excusationem praebent inimicitiz, si
quas cum uno aut pluribus ex Electoibus gererent. *d. tit. 1. §.*
Ob aber ibi: Wo aber auch etliche andere Churfürsten etc. Ille qui-
dem sub poena perjurii ac amissionis sui voti quod illà vice
habiturus fuisset in electione *de tit. 1.* Ibi autem non modò
sub perjurii poena, sed & privationis omnium possessionum &
feudorum ab imperio aut aliunde obtentorum: Quà eadem
poena tenentur si Electorum alicui aut eorundem nunciis ad
electionem euntibus, aut ab eadem redeuntibus, hostiles cu-
stodias tendere s. insidias parare aut damnum dare praesum-
serint. *d. tit. 1. §.* und setzen darauff. ibi: und welcher Fürst. Hiverò
itidem sub poena perjurii & privationis universorum suorum
jurium, libertatum, privilegiorum ac gratiarum à sacro Im-
perio obtentorum, cum banno & proscriptione imperiali. *d.*
tit. 1. §. und setzen darauff. ibi: alle Bürger. Quam poenam quo-
que incurrunt si praeter strictas praedicto modo insidias, ad
victum necessaria solito pretio suppeditare recusarint, aut a-
liquam fraudem hanc in re adhibuerint. *d. tit. 1. §.* setzen darauff
ibi: Hier erkennen und abtieten auch darauf.

§. 38. Cum verò effectus juris conducendi consistat in eo,
quod conducens teneatur defendere eum quem conduit &
ab omni violentiâ ac injuriâ conservare tutum, *D. N. de Ann.*
159. §. damit den. &c. proindeque conducens ad damni per-
pessi refusionem obstrictus sit. *Gail. 2. O. 64.* Quaestio est.
Num Electoibus eorumve nunciis etiam per viam insolitam
euntibus, talis conductus praestandus sit adeò, ut si spoliati fu-
erint, damni emendationem à domino territorii jure petere
queant? Hanc quaestionem quidam hanc distinctione deter-

minant ita, aut quis conductum petiit, viamque quã transire velit significavit, aut non: Priori casu cum omnes imperii subiecti Electoribus aut eorum nunciis ad electionis actum, per terras & territoria eorundem euntibus indistinctè conductum præstare cogantur *d. tit. 1. §. solche Vorgeschriebene Constitution ibi: durch sein Land und Gebiete.* Ergo & per viam insolitam proficiscenti, quoniam & ea est in territorio eorum, & si spoliati fuerint, damnum refarcire tenentur. Et hoc tanto magis dicendum videtur, cum haut verisimile sit, quod Elector talem conductum postulare per viam insolitam, ni suas hinc haberet commoditates, quæ ipsi utique adimendæ non sunt. Multa n. occurrere possunt ob quæ Elector & nuncius Electoris malit per viam insolitam quam Regiam ire, vel quia illa compendiosior sit, aut etiam facilior vel commodior vel etiam tutior ipsi: Quæ scæc commoditates, si damni emendationem petere non posset, ipsi præciderentur; & securitatis prior, quàm decoris, habenda est ratio. Et quamvis Dd. velint viam solitam per insolitam non esse deferendam; tamen hoc si via insolita vel inusitata magis foret tuta claudicat. Posteriori casu, si conductum petere negligat ac nihilominus fines viæ solitæ transleat suo periculo hoc faciat, adeoque spoliatus habeat, quod sibi imputet, nec emendationem damni à domino territorii petere possit, per ea quæ tradunt, *Arum. disc. 1. ad A. B. ib. 22. Gal. 2. O. 46. n. 11. Mynsing 5. Obs. 70. n. 4. Conf. Arum. de Comit. c. 5. n. 56. & seqq. Rumelin. ad A. B. p. 1. dis. 2. th. 8.*

§. 19 Quidam verd non multis ab hinc annis notas suas ad A. B. conscriptas typis qui credit indistinctè dominum territorii ad emendationem damni perpesi teneri, sive Princeps Elector sive ipsius Nuncii conductum petierint, sive non exegerint, motus *A. B. tit. 1. §. sehen darauf inf. ibi: Sie hätten Gelaitte begehret/ oder nicht genommen/ constanter asserit, contraque Arumzum, qui de Comit. c. 5. n. 56. & seqq. & in dis. 1. ad A. B. ib. 22. ex intermissione non petiti conductus dominum non teneri ad refusionem damni perpesi docuit, defendere nititur, Nec quicquam suffragari Arumzæ, dicit, textum *A. B. tit. 1. §.**

4.
rit. i. §. Aber wir Wollen/ qui ita habet. Aber wir Wollen und se-
gen stätlich das ein jeder Churfürst der ein solches Gelait haben will/
denjenigen/ davon Er zu haben begehret/ dasselbe also zeitlich auch
den Weß dadurch Er ziehen wolte Verkunde und solch Gelait er-
fordern soll. etc. hęc suffulcus ratione, quod arbitrio Electo-
ris in f. d. tit. 1. relinquatur, vel itine conductum petere, &
quidem eo sine ut requisitus ad conductū pro Electoris di-
gnitate commodè se præparare possit. Verùm si textum peniti-
us introspeciamus reperiemus ibi verba und solch Gelait ufor-
dern soll/ quod verbum soll/ importat necessitatem obligatio-
nis. *Reink. l. i. Cl. 1. c. 5. n. 51.* quã itaque dici poterit, arbitrio
Electoris relidum esse utrum conductum petere velit nec ne.
Sed hęc infirmum meum, & alias quod agnosco debile, quic-
scere volo iudicium.

§. 40. Hęc tamen haud prætereundum duxi hodie ob fir-
matam pacem publicam in imperio, vulgò sandfride/ condu-
ctum Electorum tam accuratè in A. B. præscriptum, in delue-
tudinem ferè abiisse, teste Marquardo Frehero *de iur. curaque
restam c. 12.*

§. 41. Comitatum Principum Electorum, ut paucis men-
tionem ejus injiciamus, quod attinet de eo à Carolo IV. in *A.
B. tit. 1. §. wen es darzu kommen:* dispositum, ut unusquisq; Ele-
ctor, vel Nunciū eorum ad Comitìa, Regis Rom: eligendi cau-
sã, instituta, non plus quàm ducentis equitibus, in quibus, se-
tantum armati esse debeant, veniat: Et salubris hęc Constitutio,
non modò civitatis Francofurtensis, sed & Principum E-
lectorum insigne commodum respicit: Ex parte illius hęc, ne
aliàs nimium oneretur civitas, sed tantò facilius tumultum,
suborrum queant compescere cives, dari potest: Horum qui-
dem ne magno stipati comitatu facultates ærarii exhauri-
ant; quò pluribus enim oneratus quis Comitibus proficiscitur,
tanto minore pecuniarum pondere premitur: Hęc namque
generalis Regula est: Ubi iter longinquum & comitatus
numerofus est, marsupium laxius reddi necesse est. *Anton. de
Guevara Horolog. Princip. lib. 2. c. 29. p. m. 344.* Quemadmo-
dum verò A. Bullæ quoad certa capita in aliquid derogatum
ita

ita eam etiam quoad hunc articulum, solitum suum habere obtinere vigorem, constat ex electione Maximiliani II. Anno 1562. celebrata: Hanc etenim presentiam suam cenedecorantes Principes EE. Francofurtum ingressi sunt, & quidem Moguntinus 360. Palatinus. 364. Saxo. 802. & Brandenburgicus. 452. equitibus, referente *Doctore Dietrich. in not. ad A. B. tit. 1. §. d. ber autem.* Et super hoc quoque dispensare modernam observantiam novissime statuit, *Dr. Spreng. in sua Iprud. publ. pag. 118. §. 42.* Paucis nunc de juramento quod civibus Francofurtensibus praestandum incumbit, videbimus: Et ingressi civitatem praedictam ipsi Electores vel eorum Nuncii, aut ipso ingressus sui die, aut etiam sequente adventum suum Directorio Moguntino intimant: Legati sua eidem mandata mittunt quae in primis nomen tam domini constituentis, quam Procuratoris constituti, item designationem causae ob quam, & expressionem actuum ad quos Procurator est electus, quin & clausulam substituendi & rata habendi quicquid Procurator vel ejus substitutus in negotio electionis gesserit, continere debent. Quo facto priusquam ad electionem accedant, pridie vel aliquot ante dies, juramentum ut vocant securitatis a civibus Francofurtensibus praestandum exigitur, quibus tamen die praecedente, ante praestationem juramenti per scribam civitatis, indicitur dies, locus & hora juramenti praestandi: Statuto die veniunt in Curiam Electores, ibique in atrio majori sedes suas per latera occupant in subselliis nigro serico obductis; vocantur civitatis Scultetus, Scabini, Senatores cum Syndicis, ubi comparuerunt Cancellarius Moguntinus comparitionis causam indicat, & postea suo Electori nomine totius Collegii Electoralis jurare jubet, praeligit juramentum, sicq; ubi praestiterunt, abeundi licentiam concedit: Eunt ex subselliis Electores ad fenestras rubro serico vestitas, & postquam confederunt descendit Cancellarius ad valvas Curiae, stant eum illo deputati cujuslibet Electoris, facto comparitionis indicio, juramentum praeligit, omnes & singuli cives & incolae nulla hic honoratorum & Doctorum & Patriciorum habitam differentiam in suos Capitaneatus divisi, infimulerectis digitis

4.
consona voce jurant; secedentibus autem his succedunt mil-
ites, idemq; iuramentum solvunt.

§. 43. Vigore autem hujus iuramenti, injungitur (1) ipsis,
ut omnes EE. & quemlibet eorum fideli studio & solerti dili-
gentiâ protegant & defendant, idq; sub poenâ perjurii ac ban-
ni Imperialis, adeoq; amissionis omnium iurium, Libertatum,
Privilegiorum, gratiarum & indultorum à S. Imperio obten-
torum. A. B. tit. 1. §. Wir befehlen &c. (2.) ut toto electionis
tempore, non solum neminem (exceptis videl. Electoribus,
eorum nunciis, prædictoque comitatu) in urbem intromit-
tant, sed & intromissos sine morâ expellant, idq; sub prædictis
poenis. §. Die vorgeante d. tit. 1. Quod quamvis ob repugnan-
tiam externorum Legatorum & Principum ad conventum de-
putatorum in novissimâ invictissimi Imperatoris Leopoldi
electione omissum sit, concessâ exterorum Regum Legatis &
aliis sive Principibus, sive Principum Legatis, manendi in ur-
be licentiâ, ad evitandam tamen A. Bullâ contrariam confe-
quentiam certis super id reversalibus novissimæ Capitulatio-
ni Leopoldinæ insertis, cautum est. *Dn. Sprenger. p. m. 159.* &
extat hanc in rem Collegii Electoralis Decretum, keine fremde
personas publicas in die Wahlstatt zu lassen; quod sequenti te-
nore subijcio. Ob wohl ein hochlöbl. Churfürstl. Collegium aus
sonderbahren erheblichen Ursachen/vor dißmahl hat geschehen lassen/
daß so wohl außwärtiger Potentaten und Republicken Botte
schafften/ Gesandten und Abgeordneten/ als auch andere allerhand
Standes Personæ publica bey teßiger wählender Capitulations-
und andern zu der Wahlgehörenden deliberationibus sich allhier
in Frankfurt am Mayen aufgehalten/so solte doch solches ins künfftige
von niemands wes Standes oder Würden Er sey in Consequenz
gezogen/ oder aber wider die güldene Bull die Churfürstliche Prä-
eminenz und diesem Fall zustehenden sonderbahren Rechtes al-
legiret oder gemißdeüret werden/ gestalten den der Rath/ Bürgere
schafft und ganze Stadt Frankfurt so wohl/ als auch andere Reichs-
Städte/ bey welchen in entstehenden Fall hinführo Wahl Täge an-
gestellt und gehalten werden möchten/blemit alles Ernstes und aus-
drücklich bey Vermeidung der deshalb in der güldenen Bull gese-
sen

ten Straff und Poen erinnert/ und verwarnet werden/ daß Sie ins
künftig/ wann ein Wahltag ausgeschriben seyn wird/ außserhalb die
Herren Chur Fürsten/ und welche sich in derselben Sitten zu
würthlichen Dienste und Aufswartung befinden werden/ keine perso-
nas publicas, sie seyn wer sie wollen/ aufwärtsige/ oder zum Heyl-
Römischen Reich gehörige einlassen/ noch Ihnen bey annaher-
den Wahltermin Außsenhaft verstaten sollen/ deme sie allerseits
also nachzukommen/ und sich vor tege gedachter Straffe zu hüten
wissen werden etc. Geschehen zu Frankfurt am Mayn den 27. Junij
1658. Hactenus de primo dixisse sufficiat, sequitur.

MEMBRUM SECUNDUM.

§. 1.

Vis itaque iis, quæ electionem antecedere solent, accedo
nunc ad electionem concomitantia, ubi notanda (1.)
Missæ celebratio (2.) Jûramenti ab Electoribus præstatio, &
(3.) serîa & diligens de electione perficiendâ deliberatio. De
singulis quid monebo.

§. 2. Primo idcirco loco perpendenda venit missæ cele-
bratio, quæ in sacrario Bartholomæi. A. B. tit. 2. §. 1. peragen-
da, hunc in finem ut Spiritus S. illustret corda E. E. eorumq;
sensibus lumen virtutis suæ infundat, quò ejus suffulti præfidiò
eligere valeant hominem idoneum, & pro salute populi Chri-
stiani in Regem Romanorum futurumq; Imperatorem. Hac
autem missæ celebratio ex omnium gentium propriâ devotio-
ne originem secundum Platonem teste Rhodigino in *prefat.*
lib. 1. antiq. lect. p. 1. trahere videtur, qui scribit, Omnes qui
modò mente confiterunt in rei cujuslibet exordio ad numi-
nis opem decurrere consuevisse. Idem propterea secutus
Plato *lib. 4. de LL.* Deum in Civitatis constitutione inprimis
invocat, sciebatenim nihil rectè inchoari nisi post Deum fas-
veret Imperator. *Veget. lib. 1. de art. milit.* Undè etiam est
quod Imperator Justinianus Institutiones suas à divini nomi-
nis invocatione auspiciari, & ad omnia consilia omnesq; actus
in nomine Domini nostri JESU CHRISTI semper progredi
voluerit. *h. 2. in pr. C. de off. Pref. Affr.* rectè sibi persuasum
habens

4.
 habens bene & competenter unversa geri, si rei cuiusq; principium decens & amabile sit Deo, *Nov. 6. in pr.* Cum itaque nulla difficilior deliberatio de ullâ re humanâ incidere possit, quam de Imperatore eligendo, *Carpz. de Leg. Reg. c. 11. sect. 7. n. 1.* nullibi quoque magis ope divinâ opus esse dicendum est.

§. 3. Verum quamvis Pontificii Missæ celebrationem de substantiâ electionis arbitrentur, eâque omisâ electionem vitari scribant *velut ex Friderico Marco decis. 1250. part. 1. probat. Dn. Arum. de Comit. c. 7. n. 6. p. m. 437.* omniumq; EE. præsentiam in A. B. tit. 2. in pr. Carolus IV. desideret Imperator; Nihilominus tamen cum Protestantes Electores ex verbo Dei, cultum omnem extra verbum DEI, & sine verbo DEI, & quidem talem, cui tribuatur propitiatio pro peccatis, placatio offensæ DEI & impetratio gratiæ, aliorumq; beneficiorum à DEO, vanum esse, talemque missæ a se esse, cognoscere ceperunt. *Chebnit. in part. 2. Exam. Concil. Trident. tit. de Missâ.* Pontificios quidem suis ritibus vivere siverunt, eandemque missam fecerunt, interim durante illâ sese in proximum conclave recipientes. Quapropter in Comitibus Electorum quibus Maximilianus II. & Matthias Imperatores eligendi essent, suffraganeo Moguntino Missam celebrare incipiente. Palatinus, Saxo, Brandenburgicus (quoad posteriorem Brandenburgici Legatus) ex choro in proximum conclave discesserunt, inibi donec ad coronidem Missa deducta esset, permanentes, insequentibus eos Wilhelmo Landgravio Juniore, Georgio Palatino, Francisco Lauenburgico, Anhaltino, aliisq; compluribus unâ cum suis Consiliariis Principibus & Ducibus. Idemque in electione Ferdinandi III. à Legatis Saxonis factum fuisse testatur facit. *Dn. Carpz. d. loc. n. 9. §. 10.*

§. 4. Quin tamen Electores Evangelici salvâ conscientia Missæ interesse possint, non ambigo, Et hoc ideo maximè, cum requisiti ad officium politicum præstandum, non verò religionis profectendæ causâ adsint. Facit hæc Responsum Balthasaris Biedembachi, Concionatoris Aulici Würtembergici, quod Johanni Electori Saxonie cum ipsi in Comitibus Augustanis de Anno 1530. ut Imperatori de more ad Missam eunti

E 2
 gradium

gladium præferret injungeretur, hæc de re requisitus dedit, cujus tenor ap. Dn. Arum: *de comis. c. 7. n. 9.* extat: Cautè tamen hæc in re agendum esse, præviâ scilicet imploratione Majestatis Cæsareæ de absentatione permittendâ, vel si hæc obtinere nequeat, præmissâ protestatione expressâ, quod non nisi officii politici ac debiti ratione interesse velint, didus monet Bidembachius. Et sic hodiè à tempore Ferdinandi IV Regis Rom. Principes Electores missâ cohabitâsse, docet *Sprenger. p. m. 160.*

§. 5. Missam peractam insequitur juramentum ab Electoribus præstandum, cujus formula in A. B. *tit. 2. §. 2.* reperire est. Hoc autem ab omnibus & singulis EE. tam Ecclesiasticis quàm secularibus præstandum est, modo licet diverso. Nam Principes Electores Ecclesiastici coram Evangelio B. Johannis. **IN PRINCIPIO ERAT VERBUM,** quod ante ipsos poni debet, manus suas pectori superponentes cum reverentiâ juramentum solvunt. Principes EE. Seculares verò Evangelium Johannis manibus suis corporaliter tangendo præscriptam & conceptam in formulam jurant. Hanc verò actionem esse loco symboli, ut in testamento æs & libra, quo jurantes momentur, se non tam judicii, quam Deo juramentum præstare, nec tam in humano quàm cœlesti judicio versari, ex Obrecht. *de juram. calumn. c. 10. n. 17.* deducit Dn. Limn. *lib. 2. cap. 1. n. 42.* qui *n. 34.* addit; aliâs in secularibus vulgatissimum jurandi ritum esse ut mares dextrâ digitos, indicem & medium reliquis contractis porrigant; feminae verò dextram pectori vel cordi aut mammillâ sinistrâ applicent, quod etiam tradit *Magnificus, Nobilissimus, Amplissimus, Consultissimus atque Excellentissimus Dn. Christophorus Philippus Richter / Cuius & Antecessor in Salanâ nostrâ famigeratissimâ famigeratissimus, Comes S. Palat. nec non Jurid. Facult. Ordinarius longè meritisissimus Dn. Patronus, Promotor ac Præceptor meus aviternum devenerandum, colendum. p. 2. decif. 93. n. 28. p. m. 570.* Priores verò elevatos digitos unâ cum pollice nonnulli SS. Trinitatem, reliquos duos autem de pressos corpus & animam hominis designare arbitrantur, quasi pejerans dicat, si sciens fallo SS. Trias à communione omni-

am

um Sanctorū me excludat corpore & animā. Quod tamen rectè displicet *Jacobo Ebert. in Tr. Eshic. de juram.* Cum ritus hujus authores SS. Trinitatem non agnoverint, sed gentiles fuerint: hinc ipse arbitratur indicem elevari, aut sacris imponi, quod, quem sermonis sui testem vocat, eundem vindicem velit, si fallat: medium ut mentis atque affectuum ostendatur integritas, quod mediā incedens viā verum asserat; Jungi verò utramque, ut significetur copulatio jurantis, & consensus cum eo per quem jurat. *Dn. Limn. cit. loc.*

§. 6. De cæterō cum constet juramentum esse speciem cultūs divini. *Hillig. ad Donell. lib. 14. c. 13. lit. F.* & (1.) per verum Deum, non autem Deastros. (2.) per solum Deum esse jurandum non autem per creaturas nec per Angelos, aut sanctos licitum sit jurare *Nobiliss. atque Excellent. Dn. Struve Exerc. 17. th. 5.* meritō Principes EE. Evangelici à formula juramenti in A. B. præscripta, non quidem in totum, sed quoad certam ejus partem secessum fecere. Hinc cum Anno 1562. Electores Francofurti convenissent Regem Rom: electuri expunctis ex juramento verbis, und alle Heiligen/ substitutā hanc formulā, und sein heiliges Evangelium / ipsum juramentum præstitisse. *ap. Limn. lib. 2. c. 3. n. 49.* legitur: Nam prædicta si retineretur formula, *So wahr mir Gott helffe und alle Heiligen/* aut in testimonium vocarentur sancti, aut in auxilium, & utroque modo idololatria committeretur, illo n. modo tribueremus illis omnipræsentiam & omniscientiam; hoc modo omnipotentiam, quod absurdum.

§. 7. Ordo in præstando hoc juramento observandus, quamvis in A. B. non exprimatur, ita tamen hætenus observatum esse, ut Moguntinus primum juret in manus Trevirensis posteaque à cæteris Moguntinus juxta ordinem exigat juramentum à Trevirensi, Colonienſi, Rege Bohemiæ, Bavaro, Saxone, Brandenburgico & Palatino, tradunt *Limn. lib. 2. c. 3. n. 52. & Sprenger p. m. 160.*

§. 8. Num verò hoc juramentum Electoribus sibi invicem remittere sit concessum controvertitur? Negativæ ad hæc sententiæ, hisce motus rationibus (1) quod cum sibi invi-

cem Electores non præscriperint, etiam illud pro lubitu muta-
re nequeant (2) cum tale juramentum propter universam publi-
cam Romani Imperii salutem promovendam sit introductum
hanc Principes Electores illi non possunt renunciare aut con-
tra venire, cum hoc non sit in eorum potestate. Et non modò
in solo Rom: Imperio sed ubicunque legitima usurpatur ele-
ctio adigi solent Electores jurejurando ut eligant quem om-
nium dignissimum putent. Sic Cardinales vigore Bullæ Julii
I I. Sic Nobiles Daniæ, Poloniæque Palatini jurant, prius-
quam ad novi Principis admittuntur electionem. *Rumelin. ad
A. B. p. 1. diss. 3. th. 8. (3) Pertinet juramentum hoc ad substan-
tialia & formalia electionis Goeden. Consil. 1. n. 7. Sim. Pistor.
Consil. 1. n. 31. ubi dicit, non posse validam manere electionem,
hoc juramento non observato, cum forma det esse rei.*

§. 9. Progrediendi certam pesium ituri imperii po-
no notam ex *Vopisco in Aureliæ cum Arniseo doct. polit. lib. 1. c.
13. p. m. 136.* Si Magistratus sint venales, quò etiam respexisse
videtur autor Bullæ quæ nobis Aurea dicitur, tit. 2. §. 2. salu-
berrimè constitutus, ut Electores secundum fidem juramen-
ti, vocem suam & votum in electionis actu dent, absque om-
ni pacto, stipendio, precio vel promisso, seu quocunque mo-
do talia valeant appellari: Quam constitutionem apprime
observavit Fridericus Elector Saxonie qui cum sibi delatum
imperium ad Carolum V. suffragio suo transtulisset, à Carolo
Legatis triginta millia florenorum oblata constantissimè re-
jecit, cumque urgeretur & instarent Legati, ut tantum decem
millia pateretur inter ministros distribui: Accipiant, inquit,
si velint, attamen nemo manebit postredie apud me, qui vel
aureum acceperit, ac postredie conscensit equis subduxit
se, ne ulteriorem crearent molestiam. Non tamen excludun-
tur hoc juramento Xenia ordinaria quæ usu ac longævâ con-
suetudine firmata sunt ac demum peractâ electione Electori-
bus & eorù ministris debentur quasi in remunerationem im-
pensarum & laboris: *Dr. Limn. in annotam. ad proxim. Capis.
Caroli V. verb. durch die Wahl. 21.* Sic olim quoque ante tempo-
ra Caroli IV. qui Bullæ autor singulis Electoribus, post electi-
onem

onem persam solvendam erant quater mille & quingenta
librae argenti, ut patet ex literis Alberti Electoris Saxonie Ao
1219. scriptis, um assurance von wegen der 4500. pfund Sil-
bers so einem jeden Churfürsten nach der Wahl gebühren *vid. Gol-
dast. in Polit. Reichshandel. part. l. iii. 2.* Er hoc A. Bulla im-
mutatum non fuisse vel inde colligimus, quod illa solum lo-
quatur de tempore quod antecedit, non insequitur electio-
nem.

§. 10. Occasione juramenti cuius §. 5. mentionem feci-
mus hic paululum in personam eligendam inquirere lubet,
quae ut sit idonea s. habilis necesse est: Haec a.abilitas con-
siderari potest vel. I. ratione sexus vel (2) ratione qualitatum
animi vel (3) ratione status, vel (4) ratione conditionis per-
sonae vel (5) ratione aetatis, vel denique (6) ratione originis
s. nationis.

§. 11. Ratione sexus sit masculus, non foemina, quam
Arist. lib. 2. de gener. animal. 3. animal occasionatum vocat: non
enim ad imperandum sed parendum natae sunt foeminae *Arnif.
lib. 1. doct. polit. c. 3. p. 39. col. 2.* & ita naturalis fert ratio, ut
serviant foeminae viris *Dn. Libenthall. in Colleg. Polit. Exerc. 6.
quest. 5. p. m. 161.* & quis quareo generosioris spiritus muliebri
patienter ferat imperium? & quam domi habet subditam, fo-
ris agnoscat superiorem. Praeterea etiam ab omni officio civili
removetur femina tam per jus civile *in l. 2 ff. de R. 7. l. 12. de ju-
dic. & passim.* quam Divinum *Genes. 3. v. 16. 1. Tim. 2. v. 11. ubi D.
Paulus dominium illis plane subripuit, & eas admonet, ut sua
agant: atque ideo comam mulieribus esse nutriendam ut si-
guum subjectionis haberent dicitur. in cap. quacunq. dist. 30.
quamvis ejus rei alia afferatur ratio, nempe comam illis ideo
non amputandam ut haberent mariti aliquid quo uxores tra-
herent & ligarent *Tiraquell. lib. 1. connub. pag. 4.* Arcentur deniq;
foeminae, cum destituantur necessariis ad imperandum requi-
sitis, debile enim & imbecille est consilium mulierum, tenue
judicium, intellectus plane exilis. Proinde imperans animi
constantiam polleat, opus est, maximum enim malum est, si Po-
pyus & in quavis mutetur formas. Atque animo muliebri
nihil*

nihil reperitur inconstantius. Hinc varium & mutabile semper foemina, verissimè dicit Poëta, & Bl. quod ter in una mutetur hora. *l. uli. C. de suis & legit.* Hinc veteres fortunam fluxam & vacillantem pingi voluerunt, habitu muliebri. *Galeni in exercit. ad art. bon.* Præterea constat naturam foeminis vim, robur ac fortitudinem denegasse hinc ut plurimum fragilitatibus & infirmitatibus laborant! Sunt plenz rimarum, loquaces, garriloquæ, usque ad eò rara avis est in terris foemina, quæ fidei concredita non propalet ut eleganter *Bl. loquitur in l. quoties C. de suis & leg.* Et meritò, inquit, illa ap: *Plaut. in Aulular.* loquaces omnes habemur, nec mutam repletam ullam esse hodiè dicunt mulierem ullo in seculo. Nec desunt exempla foeminarum ad Reip: gubernacula admotarum, rem malè tamen gerentium, quæ hic attingere & prolixius persequi mei non est instituti, nec temporis patitur angustia. Et quamvis nulli præclusa sit virtus, quæ nec Sexum nec censum eligit *juxta Senec. epist. 3.* & interdum natura foeminam solertem, industria literatam, educatio piam, experientia sapientem reddat, sicuti suo exemplo demonstravit nobilis Bruti uxor nomine Portia, Elisabetha Angliæ Regina, & Olympia Morata, quæ & ingenii acumine & memoriæ tenacitate prævalebant, & hoc nostro seculo satis testantur Christina Sueciæ quondam Regina & Maria à Schurman in omni literarum genere versatissima: Illud tamen rarò fit, de illis verò quæ rarò fiunt non possunt leges publicari, nec ea ad consequentiam trahenda. *l. 3. ff. de LL.*

§. 12. Ratione qualitarum animi idoneitas personæ spectari potest. Si (1) sit prudens. Prudentia enim Principi per necessaria est, sine quâ nec imperium gubernare, nec Reip: clavum regere, nec potentiâ suam conservare potest, cujus beneficio refractarios & jugi impatientes domat, hostes expellit, & suos instar parentis defendit, omniaq; in illorum commoda convertit: Nec ulla major est Reip: pestis, quam sapientiâ prudentiâque gubernatorem destitui, *Guevara in horolog. Princ. lib. 1. c. 21. p. m. 77.* Consistit autem hæc principaliter in consiliis sine quibus nec regna, nec civitates prosperè habuerunt imperium

perium. *Salust. in Orat. ad Cesar.* Magna enim negotia magnis
eigent adiutoribus. *Valles. Patere. lib. 2.* Cum igitur Princeps
sua scientia non omnia possit complecti, nihil propria aucto-
ritate agat, sed omnia quæ videlicet Remp: concernunt deli-
beranda proponat: *humanum. 8. C. de LL.* Consiliarios pru-
dentia insignes, virtute & tranquillitate celebres in partem
curarum assumat. Dico prudentia insignes; hi etenim impe-
rii fundamentum, sicut contra imperiti aulæ dedecora sunt
& ruina. Sic Sapientum penuria Consiliatorum, innume-
ros Reges & regna plurima vidimus desolari, inquit *Guevara*
lib. 1. c. 43. p. m. 190 Non itaque Principes & Magnates tam
solicitati sint in querendis Medicis optimis ad curam corpo-
ris, quam in querendis viris sapientibus, ad gubernationem
regnorum. Medici namque penuria unus homo periclitari
potest. At viri sapientis penuria magna inveni in populum
potest discordia. Etenim gliscente aliquo inter cives tumul-
tu plus unicum prodest consilium maturum, quam centum de
Rhabarbaro purgationes. *Anton. de Guevara d. loc.* Hæc de
primâ animi qualitate, quæ in imperaturo requiritur.

§. 13: Sit (2.) Religiosus & pietate præditus. Hanc namq;
legem Priensis à Biante datam; Qui Priensium Princeps
futurus est, religiosus esto, Deorum immortalium cultor &
sacrum sacrarum patronus summus, ap. *Anton. de Guevara lib.*
1. c. 21. p. 77. legimus: Alioqui enim si Deos Princeps parum
reverenter habeat, non est quod homines iustitiam ab eo
impetraturos sperent. Non dissimilem legem quoad pieta-
tem idem Bias iisdem Priensis, hunc in modum conceptam
tulit. Priensium gubernator bis singulis septimanis Diis
supplicatum ito, & templa visitato; Qui contra fecerit, non
solum (Magistratu) abdicator, sed etiam vitâ defunctus sepul-
tura careat. Absurdum etenim videbatur Principis, qui, dum
in vivis est, Deos non honorat, exuvias, ubi sepultus fuerit
honorari. Magnus quoque animi morbus est impietas, quo-
niam istam opinio & inclinatio ad omnia mala sequitur. *Dn.*
Sprenger p. 122 Res itaque divinæ & religionis propagatio
ante omnia curæ atque cordi sit Principi, quippe quæ est vin-
culum

culum & coagulum societatis civilis. nec non iustitiæ fundamen-
tum, quod si rollas, Resp. constituta labascit, & vita ho-
minum sultitiâ, scelere & immanitate completur. *Lassantius
de Ira lib. 8.*

§. 14. Sit (3.) Iustitiæ cultor; Sicut in imperio primò
pietatis ita & secundò iustitiæ habenda est ratio: sine quâ
nullum in terris diuturnum potest esse imperium. *N. A. de
Anno 1603. §. wie hoch und viel dann ibi: an der heylsamem Justi-
tzen gelegen/ ohne welche kein Reich und guet Mahme in der Welt
immer san bestehen. Remotâ namque iustitiâ quid regna
sunt nisi magna latrocinia? Imò sine iustitiâ nec Jovis scepra
facis tuta existerent, inquit *Maalric. Zafius in Orat. de laud. leg.
quam Tomus 5. completitur.* Sic Primus Franciæ Rex Christi-
anus, à Sancto Remigio quæstivisse fertur, quamdiu Regnum
Franciæ esset duraturum, ipsum respondisse, tamdiu, quamdiu
in eo vigeret iustitia. *Reinking. lib. 2. Cl. 1. c. 2. n. 24.* Sit itaque
Princeps non dominus iustitiæ, sed custos; iustè proindè non
solum ipsi vivant, sed etiam subditis iustitiam administrent,
suum cuique tribuendo, ad quod potissimum constituti sunt,
Sup. 6. Sit quoque suâ sorte contentus, neque bellum regna
aliena occupaturus moveto. Apollinis quippe oraculo
discimus; Quicumque aliena rapiunt; eis propria Deos adimere.
Guevara. lib. 1. c. 21. Nec ex injusto parentum lucro,
aliud, quàm justam ad filios redundare jacturam, sperandum,
Id. lib. 3. c. 3. p. 454. Leges quoque nec violet, nec temerè mu-
tet. Hinc Augustus ad Senatum, apud Dionem 52. postas se-
mel leges servate, nec ullam earû mutate, nam quæ in suo sta-
tu manent, etiamsi deteriora sint, utiliora tamen Reip. sunt;
nisi urgente Reip. necessitate; Nihil enim magis Reip. exitio
est, quam legum novarum inventio, veterumque constitutio-
num bonarum violatio. *Guevara d. lib. 1. c. 21.* Cum ex muta-
tione legum, Principis contemptus *Tacit. 3. hist.* venalis caufi-
dicorum plebejorû perfidia, litigandi ars, caninum studium,
& apertum latrocinium repullulent; Interdum tamen tem-
peret, ne nimia feveritas, cui nos pares non sumus, summam
pariat injuriam; *Dn. Sprenger. p. m. 122.**

§. 15. Sic (4.) Humanus & Clemens: Nihil enim tam peculiare est Imperialis Majestatis quam humanitas, per quam sola Dei servatur imitatio. *Imp. Justin. in l. ult. C. de donat. int. vir. & ux. quæ vè pretiosissimum Principalis & Regiæ Majestatis dicitur monile, ex Chassano de Gloria mundi. part. 1. Reink. lib. 2. Cl. 1. c. 3. n. 1.* & in tantum decet Clementia Principes, ut inde nomen adepti Clementissimi appellentur, *Ernest. Corthman. ad Rubr. Cod. Justin. verb. Clementia nostra sub num. 13.* Clementes verò ut se exhibeant sequentes suadere videntur rationes. (1.) quia vices Dei gerunt in hisce terris, cujus proprium est parcere & misereri, qui vè in sublimi residet & humilia respicit. *Psal. 138 v. 6. Sir. 3. v. 21.* (2.) quia homines tractant, non feras & bruta, ideoque decet, ut cum iis humaniter agant, cum & ipsi homines sint, & humanæ conditioni obstricti. *Sap. 7. v. 1. & seqq.* (3.) Clementer agendo conciliant sibi populi benevolentiam, quæ est præsidium firmissimum; & munissimas habere dicitur civitates Princeps, quem subditi fide & amore prosequuntur. *Mynsing. 5 O. 8. n. 11.* Et de Everhardo Duce Würtembergico refertur, quod is præcipuum in eo ditionis & potentie suæ præsidium collocarit; quod quovis tempore in cujuslibet subditi sui sinum caput reponere & tuus dormice possit. *Camerar. hor. succif. cent. 1. cap. 87. p. 20. 406.*

§. 16. Potissimus autem Clementie effectus conspicitur in affabilitate. Debent enim Principes & gubernatores Reip. subditis esse affabiles, iisque facilem ad se præbere aditum & patienter eorum audire querelas & desideria. *l. 19. de off. Præsid. jung. Di. H. de an. 1541. §. demnach haben wir/ ibi: Ihre Werbung gen gnädigstch/ gütslich und freundslich angehört.* Et sicut Aquila non semper super nubes elevata volitat, sed remissioribus aliquando pennis descendit ad terram; Ita & bonus Princeps ex Throno Majestatis suæ, se ad subditorum & oppressorum querelas dimittat, & eorum desideria clementer audiat, ita enim re & nomine erit Clementissimus. *Reink. lib. 2. Cl. 1. 3. v. 26.* Sic lenis, non crudelitatis notorie particeps. Fieri aliis alicer non potest, quam ut is, qui crudelitate delectatur

in Tyrannidem evadat. *Guevara d. lib. 1. c. 21.* Non sic Tyrannus, sed lenis, subjecti ut pareant, non ut seruiant. Debet enim cum suis tanquam parens cum liberis vivere, nec suam potentiam abuti, sed languidam regnet manu, nec dominium & servos, sed Rectorem & cives cogitet. *Tacit. an. 12* utpote, qui nec totam servitutem, nec totam libertatem pati possunt. *Agri. 1. hist.* sed remissius imperet. *Senec. 1. de Clement. 24.* *Sprenger. d. loc.*

§. 17. Sit denique (5.) rerum gestarum gloriam inclutus: Sic nemo Priensium gubernator eligebatur, nisi decem ad minimum annos operam militiam navasset. Solus enim ille pacem exoptatam conservare novit, qui propria edoctus experientia, quid sint labores militares didicit. *Guevara d. loco.* Sit magnanimus; in summa sit omnibus Regiis virtutibus decoratus: Sit honestatis publicae custos, cujus ad exemplum totus componitur orbis. Praeter has autem praedictas virtutes doctrina medicis in Imperaturo desideratur, quae consistit (1.) in linguarum notitia, quae Principi admodum est necessaria, cum in legationibus audiendis, tum in conciliis, tum in publicis alloquiis. (2.) in historiarum & Politicorum cognitione.

§. 18. Tertium habitatis membrum supra constitutum: ratione itaque hujus requiritur, ut sit Laicus non Clericus, ita enim sonant verba juramenti in A. B. tit. 2. §. 2. ibi: *Wilt erwehlen ein weltlich Haupt.* Probrosus enim est Clerico Imperii administrationem suscipere & secularibus se immiscere. *cap. cum ad verum dist. 96. Land und Lehn. Recht. lib. 1. c. 22.* Frustra igitur ad capessendam Imperialem dignitatem aspirant admissis secularibus Electores Ecclesiastici.

§. 19. Conditionem personae porro quae concernit, requiritur ut Imperator promovendus sit natus ex illustri familia, cum dignitas & splendor familiae magnam tum auctoritatem tum benevolentiam Imperatori concilient. Sit itaque ad minimum Comes vel Baro. Quamvis autem omnibus debeat patere via honoris, tamen nullus Comes s. Barone inferior in Romano Imperio de consuetudine ad talem dignitatem

4.
tem admittitur, approbante veteri textu ap. *Galdast. tom. 1. Reichsraf. pag. 37.* die Fürsten sollen diesen einen König der ein Freyherr sey/ und also frey/ daß sein Vater und Mutter frey sein gewesen/ und nicht sollen mittelbahr frey sein. Et comitum ex class: ad imperium electos *Wilhelmum, Rudolphum, Adolphum, & Günterum haufimus ex Buxtorf. ad A. B. Cond. 31. Lit. A.*

§. 20. Dixi quod debeat esse natus ex illustri familia, quod tamen non sufficit nisi legitime sit prognatus. Et hinc factum est quod *Fridericus II. Imperator.* cum de ejus natalibus suspicionem quandam concepissent status, necesse habuerit in publicis Comitibus *Martisburgi habitis.* postulantibus Imperii Principibus, fidem natalium suorum vindicare, idoneis ad hoc prolatis documentis, *Spangenberg. in Chron. Sax. cap. 247. Linn. lib. 2. in addit. ad cap. 2. n. 79.* Nos verò nostram in Imperio satis profundè radicatam consuetudinem eo confirmamus quod habet *Linn. lib. 2. c. 2. ex Paradiso de antiquis stat. Burgund. cap. 14. p. 91.* Annosæ solent arbores (inquit) fructus suaviores ut plurimum edere, siquidem ætas senilis quiddam invehit, quod in arbusculis, ve'nt ad huc rudioribus acidum atque acerbum esse solet. Sic in familiis contingit, quæ quò diutius in pretio fuerunt eò viros generosiores edunt, quos vulgus claros ac nobiles vocat, quod sint multis majorum stemmatibus insignes, illorumque rebus gestis præfulgidi. Quemadmodum igitur solis radii viciniore quæ quæ splendidiore luce permeant, & flumina adiacentes ripis glabas reddunt pinguiore, sic parentum in natos virtus pervenit; Nobiles proinde cum *Dn. Carpzov. diss. feud. 2. quest. ad A. B. 2.* exclusos velim qui licet de more Collegii ad Archiepiscopatum electi, & inter Electores adsciti fuerint non tamen imperii diadema obtinebant, quippè quod Electores Ecclesiastici eligant saltem, non eligantur. *Jul. Pflug. Episcopus Numburg. in Orat. de ordin. Revumpub. Germ.*

§. 21. Habilitatem ratione ætatis consideraturi, nullà certà legum nostrarum definitione circumscriptam cum inveniamus, mirum non est, soepius variatum, & nunc professoris ætatis, nunc minoris Imperatores extitisse, *Otto III.*

admodum puer. Henricus III. anno ætatis. 12. Henricus. i. V. 8. Fridericus II. anno 20. Wilhelmus. itidem 20. Wenceslaus 25. & Carolus. V. anno 17. hæreditariis regnis præfectus, 20. ad imperium pervenerint, prout ex *Cuspiniano Günthero & Sleidano refert Carpzov. disp. Feud. 2. quest. ad A. B. 2.* verum cæteris salvis rectius fieri arbitror cum *Dn. Limn. d. lib. 2. c. 2. n. 75.* si in electiis regnis gravioris ætatis umbra gladio furioso juvenis legitimam ætatem constituant, si non major, at tamen nec minor terminus tuto præfigetur Imperatori propter majus, quod ex imperfectâ ætate potest surgere periculum; licet aliud obtineat in regnis successoriis, ubi consiliarii vel tutores defectum ætatis suppleant. *Limn. d. loc. De Prætoribus apud Guevaram. lib. 1. c. 21.* legimus, ipsis vigore legis à Principe eis datæ, non integrum fuisse, eligere universi populi Principem nisi quadraginta ad minimum compleverint annos: Hæc enim ætate, inquit *Guevara*, populi gubernatores (ac Principes) esse debent ut neque ætas & experientia minor peccandi in negotiis causam ipsis præbeat, neque ætas grandior & imbecillitas in sustinendis laboribus eos impediatur.

§. 22. Originem seu nationem quod concernit, sit Germanus, non peregrinus: Ut enim, in quam domum vesperilioes venerint, signum est funeris; Sic Reip. labentis, ad quam fulciendam adhibentur perigini. *Echönborn. 2. Pol. s. p. m. 130.* Et quidem inter alia patriæ mos exigit, ut non nisi Germanus ad Imperialis dignitatis fastigium admittatur. *Reink. lib. 1. cl. 3. c. 4. n. 2.* Vehementer autem agitata fuit hæc quaestio inter Moguntinum & Trevirenses, cum Maximilianus. Iezentus esset rebus humanis; quorum ille Caroli. V. hic Francisci Galliarum Regis (qui unâ cum Carolo. V. Imperii dignitatem ambiebat, plumisquæ aquilæ se ornare mirum in modum contendebat) partes defendebat; Sed tandè obtinuit Imperii sacri axioma penes solos Germanos debere e lucere, nec posse imperii decus ad extraneum deferri. Et quidem merito: Hæc enim verba in electione Caroli. V. Moguntinus proferebat; De Gallo arbitror nos impediri nostris

ris legibus & jurejurando. Est namque discretè constitutum,
 ne extero, sed Germanico Principi, imperium commende-
 mus, ne hoc tantum deens ad exteras nationes transferatur &
 non modo Germania veniat in servitutem &c. *sicuti ex Sabino*
in hist. elect. Caroli V. refert Rumelin. ad A. B. p. 1. disc. 4. in
Carollar. At quanam sic illa lex imperii prohibitiva, cui ob-
 servantiam sponder omnium Coelectorum nomine suffragator
 noster à multis hactenus quaesitum, nec tamen cognitum
 iis penitus fuisse scribit *Dn. Carpzov. in discussione voti Septem-*
viralis gravissimi pro Carolo V. contra Regem Gallia Francis-
cum I. dicti, dogmate 3. n. 8. p. m. 262. Certe textum A. Bullæ in-
 terosipienti, nulla suppedirabitur Syllaba, quâ rei hujus pro-
 hibitio satis commodè adstrui possit. An ergò Moguntinum E-
 lectorem legem aliquam nullibi repertam sibi persuaderi
 passum existimabimus? Absit, nec præsumendū hoc de Archi-
 cancellario Imperii, cui leges Germaniæ ignotæ esse non pos-
 sunt, nec debent. Dubitationis igitur nubem, quo Politici no-
 strates discuterent, Legem ejusmodi, ne alius quâ Germanus
 in Imperatorem eligatur ab Otthone I. alii *ut Reimking lib. 1.*
Cl. 3. c. 4. n. 3 ab Otthone II. promulgatam, A. Bullæ tamen
haut insertam autumant. Dn. Arum. tom. 1. discurs. acad. 6.
Dn. Limn. lib. 2. c. 2. Sed cum nec nos, nec alii illam legem vi-
 derint vel legerint, vigori suo illam relinquimus, nil certi in-
 terim de lege aliquâ scriptâ vel promulgatâ affirmantes, quæ si
 extitisset ulla quid opus fuisset Moniti protestantium; *ut*
Rom. Rex designetur ullus, qui non sit rex aliquâ Germaniæ
Principum familia progenitus apud Sleidan. lib. 8 p. 223. Nec
 tamen fidem Archiepiscopi Moguntini dubiâ reddere præsu-
 mimus, quam satis vindicatam putamus, si dixerimus quod res
 est: Lege nim: A. Bullæ, verbis licet non expressis tacitè ta-
 men & haut obscurè prohiberi Electores fasces Imperii exte-
 ro deferre hoc ipso, quò juramento obstringuntur eligere ta-
 lem qui ad sceptrum & gubernationem sit idoneus, *tit. 2.*
A. B., nec enim communi Politicorum voto extraneus quis-
 quam, qui sic, ut indigena, non cognitos atque exploratos ha-
 bet civium mores, pro tali habetur, ut hinc Moguntinus nom
 abs

abs re & legibus & iurejurando Septemviros ad hoc obstringi
dixerit. *Sleidan. lib. 1.* Accedit quod cum Imperatorem Electo-
res per Capitulationem obligatum voluerint ne officia Im-
perii illustra aliis quam germanis committeret, *veluti appar-
et ex Capit. Caroli. V. art. 3. quod idem in subseq. Imp. Capitula-
tionibus, ut Ferdinandi III. art. 15. Ferdinandi. IV. art. 41. Leopoldi.
I. art. 40. legimus repetitum*, ad parlem utique legem sei-
pso obstringisse videantur. Et quid multis inquit *Dn. Carpzo-
cit. loc.* Sola observantia de peregrino ad fasces imperii ger-
manici non admittendo, Moguntinum Electorem tueretur, quo-
minus legem falso allegasse dicatur, postquam observantia
apud Ictos instar legis est ac pro lege habetur *arg. l. filius eman-
cipatus. 14. ff. ad L. Cornel. de falsis. l. 1. ff. ad SCem. Syllan. l. 3. C. de
adif. priv.* Ne quicquam nos offendat quod olim admitti
fuerint ad scepra imperii Alfonso Castellæ Rex. Richardus
Cornubiæ Dux, & Edoardus Angliæ Rex, omnes exteri: Tur-
bato siquidem Imperii statu id factum probè observavit.
Heigius p. 1. quaest. 5. n. 3 & 28. Hæc de persona eligendâ inseru-
isse sat erit.

§. 23. Accedentes nunc ad tertium ipsam electionem
concomitans, paucis seriam de electione perficiendâ deliba-
bimus deliberationem. Præstito itaque ab Electoribus usi-
tato more juramento secedunt in proximum sacellum Regem
Rom. electuri. Hic notari velim. (1.) tempus intra quod Ele-
ctio perficienda. (2.) quo ordine vota proferantur. (3.) quot
vota sufficiant, & (4.) publicationem votorum.

§. 24. Et (1.) quidem electio intra 30. dies à die præstiti
juramenti perficienda. *vid. §. membri 1. §. 28.* Quod autem de
dierum numero addo, non ad pertinet, quasi præterito 30.
dierum cursu eligendi potestatem obseptam velim, sed quod
Electoribus non sit impunè. *Lampad. de Rep. Rom. Germanica
part. 3. c. 2. n. 23. p. 71. 86.* nam si diutiùs Electores eam protra-
xerint, tunc panem pro cibo, & aquam pro potu habebunt.
A. B. tit. 2. §. 10. si ab r. dasi verstehen / quæ alimentorum lau-
tiorum detractio his loco pœnæ adscripta, cum aliâ, ut & re-
liqui nobiliores non cogantur comedere, allium, cepas, panem

nem grossum, caseum & similia, cum hæc propria cibaria rusticorum. *Gl. in l. servis urbanis verb; cibarius ff. de Leg. 3. eorum* verò cibi debeant esse pulli delicati, carnes &c. *can. non cognoscitur dist. 41.* Mitiori verò pœnâ Cardinales afficiuntur, si intra triduum, postquâ conclave ingressi sunt, non elegerint Pontificem, ut nempe per spatium quatuor dierum immediatè subsequens singulis diebus, tam in prandio quàm in cœna, uno solo ferculo sint contenti, iisque decurtis, tantummodo panis, vinum & aqua ministrentur iisdem, donec electio fuerit subsecuta. *cap. ubi periculum. 3. 6. sacro consilio vers. verum si quod ab sit de Elect. in 6. Rumelin. ad A. B. p. 1. diff. 3. th. 7.* Ratio constitutionis Carolinæ secundum *Dn. Limn. Lib. 2. c. 3. n. 56. & Rumelin d. loc.* hæc dari poterit; Ne, cum ipsi quoque vicarii Imperii, hodiè Bavarus & Saxo electioni interfint Resp. Germanica aliquid detrimenti capiat. si diutius quàm par est capite privata permaneret.

§. 25. Ordinem votandi (2.) quod concernit, Publicitatem duplicem faciunt. antiquum & novum: Antiquitas Moguntino competiisse primam vocem sive votum ex *Specul. Sax. lib. 3. art. 57.* non adeò difficile erit probatu, cujus verba hunc in modum sonant; *Der Bischoff von Maynz der hat die erste Stimme der Wahl/der Bischoff von Trier die andere/der Bischoff von Eölln die dritte. Et juxta Günther. Ligurin. lib. 5. de reb. gest. Friderici*

— *Ad proceres electio pertinet, in qua
Præcipuam vocem Præsul de jure vetusto
Moguntinus habet.*

Verum mos iste antiquus postea exolevit, & primum votum Trevirensi competere cœpit, confirmatum postea à Carolo IV. in *A. B. tit. 4. §. 3.* Hanc autem immutationem à Carolo IV. factam bonâ Moguntini voluntate processisse non ambigendum putat *Dn. D. Dietrich in not. ad A. B. tit. 4. verb. ordine subsequenti:* ut adeò non sit necessè, vel cum *Vischerò de Elect. Reg. Rom. Concl. 25. n. 138.* dicere, Carolum IV. Moguntino jus primæ vocis ademisse; aut cum *Arumæo ad A. B. disc. 3. Concl. 14. §. 21.* Ordinem à Carolo IV. præscriptum non

observ-

observatum, sed antiquam illam consuetudinem quā Moguntino prima vox debebatur quasi postliminio rediisse; hæc enim à Caroli V. temporibus Trevirensis primam vocem semper habuit: Et relatio *Slesidani. lib. 1. de stat. relig.* de antecedente deliberatione, non de suffragio ipso exaudienda, *vid. Du. Limn. lib. 2. c. 3. n. 60. & seqq. Dn. Carpz. disp. feud. 2. quest. ad A. B. 4. p. m. 581.* Colligit autem Moguntinus suffragia eo ordine, ut (1.) Trevirensis. (2.) Colonienfis. (3.) Rex Bohemæ. (4.) Dux Bavariz. (5.) Saxo. (6.) Brandeburgensis. (7.) Comes Palatinus Rheni vota proferant, quo factò tandem Moguntinus de voto suo exprimendo requiritur, & quidem per Saxonem, *Lehman. Chron. Spirens. lib. 7. c. 174. sub rubr. Churfürsten Kathl. 5. Insonderheit etc.* Insuper hic quaeritur, Utrum votorum hoc scrutinium publicè, an verò secretò institui debeat? Ego priori sententiæ meam adjicio calculum.

§. 26. Quod (3) votorum numerum respicit, de eo hanc decisionem nobis suppeditat. *A. B. tit. 2. §. 4.* Si quem major numero pars elegerit, illa electio perinde haberi ac reputari debebit, ac si foret ab omnibus EE. nemine discrepante concorditer celebrata; Et hanc assertionem, quod nimirum majoris partis electio prævaleat, hæcenus veram judicat *Rumelin. p. 1. dissert. 3. rh. 3.* si ad salutem imperii promovendam tendat: Quod si majoris partis electio, vel contra antiquam imperii consuetudinem, vel in maximum præjudicium tenderet, haud improbabiler dici posset, quod nullatenus sit attendendus major numerus. Utrum vetò Elector, qui à quibusdam EE. electus & nominatus est, proprium sibi votum dare, atque ita augere numerum queat, non omni dubio carere videtur? Et quamvis nonnulla sint, quæ pro Negat: adducantur sententiæ, affirmativam tamen veriore judico, idque per *A. B. tit. 2. §. fin.* Nec obstat (1.) quod nemo sibi testis de habilitate esse queat *argum. l. un. C. ne quis in sua causa.* Respondeo enim cum *Nobiliss. atque Excell. Dn. Srrauchio*, hoc eò pertinere, ne quis directò sibi ipsi præco & testis esse queat: Per indirectum autem fieri & relativè ad alterius sententiam, in-

4.
incivile non esse. Quid enim frequentius (inquit) quam testimonium vitæ & morum ab alio impetratum producere & eo niti? Ideoque distingvendum monet inter suffragium electivum nudum, & cum testimonio idoneitatis latum: Illud habere Electorem per A. B. Hoc non habere posse per d. l. un directò: Sed per indirectum tamen ad vota antecedentia se referre tanquam ad testimonia possit: Aliter respondet *Dn. Lim. lib. 2. c. 7. n. 8.* legem illam pertinere ad causas judiciales: hîc autem nullum dari iudicium, ergò nullum propriè iudicem nullumq; testem. (II.) Non Ob. *cap. per nostras X. de iure patron.* ubi Patronus qui jus presentandi Clericum habet, non potest seipsum presentare. Nam patroni presentatio vertitur præcisè inter unum patronum & presentandos: Ideoque si seipsum posset presentare confunderetur respectus mutuus, qui necessariò duo numero distincta supposita requirit. At electio Regis Rom. non peragitur ab uno Electore, ideoq; etsi in uno respectus activus confunditur, manent tamen adhuc plures, in quibus relatio agentium superest.

§. 27. De publicatione (4.) votorum addo: Quod majoribus votis ita electus Rex Rom. postquam fuerit, vota majoris probationis causa in literas B. E. sigillis confirmatas referri soleant, *Sprengerus. p. m. 127.* Nonnunquam etiam Consiliarios quosdam E. E. in conclavi ubi electio peracta, ut sint quasi testes secreta electionis, vocari. Quo peractò ad altare accedentibus Electoribus, Moguntinus accersitâ nobilitate ac multitudine universâ, publicâ oratione renunciat Regem electum, hîc observetur, quod si præsens sit electus, in ead. S. Bartholomæi sistatur.

MEMBRUM TERTIUM.

§. 1.

Excusis nunc illis, quibus tam antecedentia, quam electionem concomitantia absolvuntur, hoc adhuc restat, ut in enarratione eorum quæ electionem insequi solent, simus occupati. Refero idcirco, inter consequentia electionem Regis Rom: (1.) Privilegiorum confirmationem, (2.) Capitulationem

cionem Caesaream, & denique (3.) Coronationem. De singulis suo loco & ordine videbimus.

§. 2. Peractâ prædictâ modo electione, statim electus, priusquam in aliquibus aliis causis vel negotiis virtute sacri Imperii administret, universis & singulis Electoribus Ecclesiasticis & Secularibus, omnia ipsorum privilegia, jura dignitates, & quicquid ipsi ab imperio usque in diem electionis suæ obtinnerunt, absque ullâ morâ & contradictione confirmare & postea Imperialibus Infulis coronatus innovare debet. A. B. Undt diewell von alter guter löblicher Gewonheit etc.

§. 3. Et quantum in A. B. tantummodo fiat mentio confirmationis privilegiorum &c. Electoribus competentium, quod hanc electus in Regem Rom. peractâ electione statim debeat præstare: Verum quæ ratio illius confirmationis est, eadem etiam militat pro confirmatione privilegiorum reliquorum Imperii statuum: Indè quòd in A. B., quæ potissimum Electoribus prospexit, omissum, reliquis Imperii statibus detrimento esse non potest, sed aliunde, ut ex Capitulationibus Impp. suppleri debet. Sic enim præstito juramento Carolus V. *art. 4.* Ferdinandus III. *art. 3.* Ferdinandus IV. *art. 3.* & Leopoldus Imperator modernus invictissimus. *art. 3.* promisit. Zum dritten sollen und wollen wir in allen Wegen die Teutsche Nation/ das Heil. Römische Reich/ und die Churfürsten als die vornehmsten Glieder/ nach der Inhalt der Süddeutschen Bull/ sonderlich des dreizehenden Artikuls/ wie andere Fürsten/ Prälaten/ Grafen/ Herren und Stände/ sambt der ohnmittelbaren freyen Reichs Ritterschafft bey ihren Hoheiten/ Geist- und weltlichen Würden/ Rechten/ Gerechtigkeiten/ Macht und Gewalt/ auch sonst jedem nach seinem Stande und Wesen bleiben lassen/ ohn unser und männigliches Eintrag und Verhinderung/ und ohne der Churfürsten und Ständen vorhergehende Einrath und Bewilligung/ seinen Reichsstand der sessionem & votum in denen Reichs Collegiis hergebracht hat/ darvon suspendiren oder ausschließen/ dargu den Ständen sambt ersgedachter Reichs Ritterschafft/ ihre Regalia und Obrigkeiten/ Freyheiten/ Privilegien/ Pfandschafften und Gerechtigkeiten/ auch Gebräuch und Gewohnheiten/ so sie bisher

bisherò gehabt haben / oder in Übung gewesen seyn / zu Wasser und zu Lande auf gebührendes Ansuchen / ohne einige Weigerung und Aufsechtal in guter beständiger Form / confirmiren und bestätigen / Sie auch darbey als erwählter Römischer König handhaben / schützen und schirmen / und niemand etnig Privilegium darwider ertihellen.

S. 4. Ex his quæ hæcenus dicta sunt animadvertimus, Collegio Electorali non solum competere jus moderandi, & ad prædictum modum absolvendi electionis negotium, sed & electo Regi committendi Imperii potestatem, quæ imperii commissio expeditur imprimis per contractum sive tractatum cum electo Rege de formâ futuri imperii, quo id non absolute, sed restrictè sub certis pactionibus atque formulâ, quam Capitulationem dicimus, ei demandatur, sicque priusquam planè recipiatur, prædito juramento de ejusmodi pactionibus constanter, firmiter & inviolabiliter servandis universo imperio obligatur, *Rumelin. ad A. B. p. 1. diff. 3. th. 17.*

S. 5. Capitulationis verò nomen peregrinæ originis esse monstrat *Limn. in Proleg. ad Capit. Imp. Sect. 1. n. 1.* Et Latinis quidem capitulare nihil aliud significare, quàm capitulum apponere, vel per capita distinguere, *id. et adit ib. unde & recapitulare* breviter quæ dicta sunt per capita recensere, ac *capitulata scripta*, quæ per capita distincta. Italis capitulare esse *far conventioni*, pacto convenire. Gallis, *Capitulere*, esse articulosè pacisci, ex æquo conditiones articulosas ferre, conditiones petere aut postulare, conditiones ferre & accipere. Hæc Gallos ab Italis ut & alia plura accepisse idem refert. Cum verò ap. Veteres Latinos Capitulationis vox non reperitur, credibile sibi fieri, illam inter Italos demùm tempore corruptæ linguæ natam fuisse & dehinc ab aliis susceptam, etiam ab illis qui Latinitatem barbarismo auxerunt, scribit *Dn. Limn. d. loc. Mihi ab iis, quibus constat variis capitulis, cum Dn. Limn. lib. 2. c. 12. num. 11.* denominata Capitulatio videretur.

S. 6. Legis hujus imperii nostri fundamentalis, quam nos Capitulationem appellamus æquipollentia *Dn. Limn. laudar. loc.* refert nomina. Et leges quibus Regum ac Imp. potestas

testas certis limitibus fuit circumscripta, quas, ut Romani
suas *Regias*, ita majores nostri *Palatinas* vocasse. Sic in lite-
ris Electoris Saxoniz tempore belli Germanici emissis, vocari
quandoque *Obligationem Cesaream* quandoque *Frankfurtische*
Obligation, *Frankfurtischer Contract*, *Frankfurtische Geschwore-*
ne pacta sibi verò aliquando placuisse eam vocare den *Rey-*
ferischen Articulis Brief. *cjz. lib. 201 2. n. 7.* asserit.

§. 7. Et ut de definitione Capitulationis Reali quid ad-
damus, varias invenire licet ejus descriptiones. *Dn. Reinkingio*
lib. 1. Cl. 3. e. 9. n. 2. Capitulationem per Legis Regiz renovatio-
nem definire, vel magis describere placuit: Cui propterea
quod indubitato de illa Lege; quã omne suum imperium &
potestatem Principi & in eum populus Romanus contulit,
loquatur, Capitulatione autem non omnis potestas, sed limi-
tata & restricta in Imperatorem transferatur, non assenti-
mur. Ex modernis nonnemo Capitulationem describere
puod sit lex Imperii (fundamentalis) quã Regimenta populi
in Imperatorem designatum transferuntur, certis condi-
tionibus sive capitulis; quam examinandam mihi haut sumo:
Veritas tamen ejus facillè cuique attendenti, quod non sancit-
atur à subiecto potestatem legum ferendarum habente, pate-
bit. In imperio enim nostro legem facit Imperator cum
statibus, non Imperator facit, non status soli. *Domino Linnæo*
in annotam. ad Capite. Imp. prolegom. sect. 1. n. 37. moderna tem-
pora respicienti, est à Sex (hodie 7.) Electoribus, electo Re-
gi Romanorum salutis publicæ causa præscripta, & ab eodem
recepta potestatis suæ, & administrationis imperii regula,
quam vi promissionis factæ & juramenti præstiti, exactè & in-
violabiliter observare tenetur.

§. 8. Qua verò ætate in imperio Capitulationes primus
coeperint dissentientibus doctiorum opinionibus obscu-
rum redditur. *Hortlederus. (ap. Goldast. polit. Imp. pars. 12.*
dist. 2. pag. 612.) scribit, neminem esse qui hoc doceat, videri
tamen sibi, hoc colligi posse ex Brunone Saxone, sub turbu-
lento Henrici IV. imperio natam eam primum, deinde tra-
ctu temporis magis magisque auctam, crescente præsertim
sub

4.

sub Carolo. IV. dignitate Electoria, quoad in eam, quæ hodie in usu est, excreverit amplitudinem. Germanos apud pri-
scos, inquit *Arum. tom. 4. l. p. disc. 4.* regibus non fuit infini-
ta aut libera potestas. *Tacit. de moribus germ.* cujus rei vestigi-
um extat in *spec. Sax. lib. 3. art. 54.* Als man den König wehlet so
soll Er dem Reiche hulde thun/und schweren daß Er die warheit sa-
gen wil und alles unrecht brechen / und daß Er des Reichs Gerech-
tigkeit schirmen wolle / als best Er könne oder mag: Quancquam
ex hoc juramento nihil inferri queat, quo prisca Lex Regia
immutata demonstretur: Nam & veritatem dicere &c. officii
ratio Regi imponit. Verum per capitulationem in multis Le-
gi Regiæ detrahitur, ergo qui ejus originem dare voluerit, non
ad juramentum illud, quo, quid Regiæ majestati & potestati
proprium est, facere jubetur, sed ad illa devenire tempora
debet, quibus illa quæ Regi licebant, imminuta fuerunt. Sunt
qui ad Carolum Magnum referant, sed error eorundem ex for-
mula jurisjurandi, quæ nihil Legi Regiæ detrahitur, redargui-
tur. Quinimo cum in Carolo imperium inceperit, & ut ha-
reditarium ab ipso in posterum translatum sit, verisimile non
est, eum vel posteros de re sua sibi leges poni passos fuisse &c.
Verisimilius igitur videtur cum extinctâ Carolinâ stirpe in
Ludovico Arnolphi filio electio successioni substitui cœpit,
initium Capitulationi tempore Conradi I. datum fuisse.
Hæc Arumaus. Mihi cum Nobilissimo atque Excellentissimo Dn.
Præside in Lectionibus Brauzlachi privatis non improbabili
videretur eorum sententia, qui Caroli V. temporibus Capitulati-
onis originem acceptam ferunt. Hoc enim certum est in A.
Bullâ planè non fieri mentionem Capitulationis, quam ut
rem magni momenti silentii populo non involvisset, si adfu-
isset, Imperator; Tum quoque nullus hæcenus vidit Capitulati-
ones ante Carolum V. editas.

§. 9. Nihil autem causæ est ut cum aliis Capitulationem
juri ac legibus divinis contrariari dicamus: Moventur
quidem dissentientes i. *Sam. 8. vers. 11.* ex quo approbatum esse
& Deo jus Regis contendunt, ergo ab homine id limitari nec
posse nec debere: Verum certum est atque constat judicium
i. *ve jus Regium i. Sam. 8.* propositum, non de jure ac privile-
gio,

gio, sed de injuria ac tyrannide explicandum esse, ac Regis futuri mores ibi describi, non qui ipsum deceant sed qui Monarchis ut plurimum sint familiares, prout ex *Job. Brentzio ad d. cap. 1. Sam. 8. Luc. Osiandro in public. dict. c. 8. Buchanano de jure Regni ap. Scotos. Martia in Tr. de Idist. part. 1. c. 36. Bofoldo in polit. c. 2. de polit. maj. scribit Dn. Carpzov. de leg. Reg. c. 11. sect. 5. n. 14.* Non enim Samuel ibi Regem instituit, sed populum alloquitur, & officium populi erga Regem docet; non quod pio Regi eâ Tyrannide in subditos suos grassari liceat, sed quod subditi Regem super se eligentes & dominium ipsi conferentes, jure talem Tyrannidem ferre debeant nec liceat eis resistere: Undè finis sermonis erat dehortatorius enumeratione maiorum, & Dominum hæc dixisse putant ut detereret populum à petendo Rege; Pii siquidem Regis officium longè aliter à Domino describitur *Dent. 17.* Quin si & illud veri Regis jus & officium, à que Deo confirmatum fuisset quod *1. Sam. 8.* depingitur. Achab Rex Nabothi vineam jure ad se trahere potuisset, nec permutacione, venditione aut violentiâ nullâ opus fuisset, neque Achabus ob Nabothi vineam directam reprehensus & punitus fuisset *1. Reg. 21.* nec posteritas gravissimas facti illius poenas dedisset. *2. Reg. 10.* Neque aliud innuit Sanctæ linguæ proprietates, vocabulum enim *דָּבָר* eo loco significat morem & consuetudinem, prout accipitur *1. Sam. 27. 11.* Et hoc erat judiciû, hoc est, mos & consuetudo & ratio David omnibus diebus: & *1. Sam. 2. 14.* hæcerat ratio filiorum Eli. hoc est, hæcerat prava consuetudo & quotidiana injuria. *Gen. 40. 13.* Dabis calicem Pharaon in manum ejus secundum judicium pristinum. hoc est, veterem consuetudinem. *2. Reg. 17. 34.* usque in præsentem diem sequuntur judicium (morem) pristinum. Denique si fortassis populo, Israëlito propter speciale peccatum Lex Regia ad sevitutem à Deo posita fuisset, quid hoc ad nos, aliosve quos Leges forenses Judæorum non attingunt nec aliena noxa in consortium poenæ trahere debet! *Dn. Limn. in Capite. Imp. proleg. sect. 2. n. 12.*

§. 10. Finis autem, ob quem Capitulatio introducta & in usu, est, ut illa limitetur potestas imperantis, & sit ei Regula at-

4.
Ja atque norma actionum: Non tamen propterea tantas Capitulationi tribuo vires, ut per eam Imperatoris Majestati quid derogatum dicam; respectivè quidem ejusmodi capitulatione coactari, non tolli, premi, non tamen opprimi, concedo, largior, majestatem. Quemadmodum igitur candela vitrea inclusa capsula, æquè ac si extra eandem posita lumen spargit suum, ac hoc modo conservatur, ne ventis hinc inde exposita extinguatur aut dissuatur: Ita majestatis splendor circumstante, at non obstante Capitulationis fabrica, lucidus apparet, munitis tamen hæc ipsâ, ne favoniis adulationum ventis admisis, pronâ licentiâ pereat & summam denique patjatur ecclipsin. *Dn. Sprenger. p. m. 155.* Pro stabilitendâ itaque quam amplexus sum affirmativa sententia tale necio argumentum. Quam potestatem ante Capitulationem Imperator non habuit, ipsa ei non potuit adimi aut minui per Capitulationem. Atque potestatem quæ Casari denegatur in Capitulatione non habuit ante Capitulationem. Ergo, per Capitulationem non potuit adimi vel minui. Minorem probo: Quia si ante Capitulationem habuisset plenissimam & summam potestatem Imperator, jam in ipsius liberrimâ fuisset voluntate, utrum Capitulationi subscribere vellet, nec ne? Tantum itaque abest, ut in Imperio nostro Majestatem Capitulatione infirmari arbitremur, ut potius eâdem eandem firmari credamus. Conceditur enim imperii perfecta administratio Imperatori demùm post latam & datam Capitulationem; ergo quam antecedit tollere non potest, at bene cum modificatione transferre. *Dn. Limn. lib. 1. c. 12. n. 37.*

§. 11. Capitulationem hanc juramento à Rege Rom. confirmatam excipit ipse coronationis actus; cujus usus apud Reges antiquissimus 2. *Sam. 12. v. 30.* 2. *Chron. 13. v. 13.* Et quidem Reges Tyrrenorum usi sunt coronâ aureâ, sellâ eburneâ, & sceptro in summitate aquilam habente *Keckerman. diss. Polit. 2. concl. 12.* Jojada quoque constituto Rege Joa imposuit ei diadema, & librum legis dedit in manibus tenendum, & per illud significabatur divina perfectio, per hunc verò utriusque tabulæ custodia. 2. *Chron. 22.* Sic Papa utitur Tya-

H ra

ra aurea cum triplici corona ex eo, quod à Constantino Africa, Africa & Europa Ecclesiarum caput prætensè sit constitutus, & ad declarandum extremæ potestatis signum, quam in cœlum, terram & infernum sibi vindicat. *Reinking lib. 1. cl. 3. c. 2. n. 5.* Hincq; coronæ coronationisq; usum ad Principes Romanos derivatum, adhuc hodiè usurpari, ex *A. B. iii. 2. S. Und nach dem Er mit Kaysertich in Insusen gekrœnet* discimus.

§. 12. Est autem coronatio *secundum Runiclin. ad A. B. p. 3. dist. 6. th. 6.* nihil aliud quam congeries actuum solennium, quibus electio & commissio imperii quasi renovatur, ad auctoritatem electo stabilendam, & personam ejus omnibus & singulis notam faciendam.

§. 13. Dicitur *Congeries actuum solennium*: Absolvitur enim coronatio (1.) unctio. (2.) insignium traditione & (3.) juramenti præstatione duplici. Requiritur autem Unctio idèd. ut demonstretur Imperatorem validum & industrium in opere suo esse debere, & tamen simul levem, atque adèd contra frigus & venena id est, omnem externam vim munitum *Limn. lib. 2. c. 4. n. 13.* Antiquitatem verò hujus Unctionis perspicere licet ex sacrarum literarum codice, quo Regiæ consecrationis & sacerdotalis electionis signum habita fuit. Sic Saul à Samuele. *1. Reg. 9.* David à viris Judæ *2. Reg. 2.* Salomon à Nathane. *3. Reg. 1.* uncti fuère. Perficitur autem unctio Regia ab Ecclesiasticis quibusdam, qui pectore & brachio dextro nudant Regem, illumq; in inferiorem Oratorii sedem ad altare deducunt, ubi flexis genibus acceptà primùm à consecratore benedictione, oleo catechumenorum in vertice per formam crucis, intra scapulas, cervicè, pectore, dextro brachio, intra manum & juncturam, & palma dextra ungitur, cuilibet unctioi his additis: *Ungo te in Regem oleo sanctificato in nomine Patris, Filii & Spir. Sancti*: musicis interim modulantibus illud: *Unxerunt Salomonem*. Peractà unctioe comitantur Regem in chori sacrarium Electores Ecclesiastici, & assistentes illi subtili gossypio detergunt oleum: exuunt Regalem habitum (qui eo ipso Ecclesiæ donatus censetur, *attestante Noppio in Chron. Aquisgr. in Coronat. Caroli. V.*) vestiuntq; Pon-

Pontificalibus illis, quæ Norimbergenses attulerunt, Dalmaticâ nimirum & Sandaliis *Dn. Sprenger. p. 177. sub. munitio*

§. 14. Ad insignium tradicionem quod attinet, noto quod sint eorum quinque (1.) Corona clausa quam imperialem vocant, ad differentiam aperte, quæ Regalis appellatur. Sic Reges Daniæ & Bohemiæ utuntur coronâ apertâ, & merito cum sint Vasalli, nec absoluti & supremi domini; (2.) Gladius ab Angelo Carolo Magno traditus, index iustitiæ & insigne superioris potestatis, ad quam significandam gladio cingebantur, qui eâ præditi. *Rom. 13. v. 4. Sic videmus, inquit, Camerar. cent. 1. hor. succis. c. 76. gladium evaginatam, qui in solennitatibus Imperatori & Regibus præfertur, indicare iustitiam, ut terror fontibus incutiatur, & infontes sciant se sub protectione summi Magistratus ab injuriâ & vi tutos esse. (3.) Sceptrum, antiquissimum apud omnes gentes Regiæ dignitatis signum. *Carpz. de L. Reg. c. XI. Sect. X. n. 37. Regum Galliæ ut mentionem aliqualem injiciamus, eos duplici potissimum uti sceptro, ex Limn. lib. 2. c. 4. n. 24. constat, quorum unum lilia in summitate profert ad insignia regia spectans, alterum quoque cum pollice digitis erectis fidei signum exhibens, Gallis teste Limæo vocatur, la main de justice, manus iustitiæ. Hoc postremum cum inter cætera ornamenta Regiæ, Carolo IV. Imperatori per Galliam eunti, in sano S. Dionysii propter regia ornamenta nobilissimo, monstraretur, affirmareturq; eam manum ex unicornu factam, subjecit Imperator; Non potuisse ex aptiori materiâ manum iustitiæ effingi, quæ pura omnisque veneni exors esse debeat, quemadmodum ex Claudio Faucher. lib. 12. antiq. Gallic. cap. 1. prælaudatus refert Autor. (4.) Pomum aureum cui crux est superimposita, quo significatur auspiciis divinis Imperatorem esse dominum mundi. *Marquard Ercher. ad Petrum de Andlo lib. 2. c. 6. vel orbem à Christo in crucis virtute triumphatum esse. Gretserus lib. 5. de sanct. cruce.* (5.) Amictus qui Norimbergæ summâ cum Magistratus diligentia ac veneratione ab aliquot annis retrò in hunc usq; diem asservatur. *Vid. Hartm. Maurus de coronat. Caroli V. Imp. Goldast. in Polit. Imp. part. 3. diss. 3. p. 272.***

H 2 S. 15,

§. 15. Geminum autem præstare tenetur iuramentum primum, dum ante unctionem & coronationem à consecratore rogatus, An fidem Catholicam operibus iustis servare, Ecclesiarum tutor & defensor existere, regnum efficaciter secundum iustitiam defendere velit? an iura regni dispersa congregare, viduarum miserabiliumque personarum pius defensor & iudex esse, Romano Pontifici debitam subjectionem exhibere velit? respondet, sic volo, & in quantum divino fultus fuero adiutorio, precibusque Christianorum fidelium adjutus valero, omnia promissa fideliter adimplebo; Sic me Deus adjuvet & Sancti eius, Alterum, dum expleta coronatione in hanc ferè sententiam Sacramentum præstat. Profiteor & promitto coram Deo & Angelis eius leges servare, iustitiam facere, iura regni conservare, debitumq; honorem Romano aliisque Pontificibus atque Vasallis exhibere, donata Ecclesis conservare, Christo mihi præstante auxilium fortitudinem, decorem. *Dn Carpzov. d. loc. n. 31. §. 33.*

§. 16. Præcedenti. §. 12. dixi, per coronationem, electionem & commissionem imperii quasi renovari, quod à vero nec abest. Rex siquidem Rom. solà electione insecutâq; Capitulatione, absque coronatione plenissimum jus imperandi ac imperium administrandi consequitur per A. B. tit. 2. Et coronatio nihil novi juris electo tribuit, sed quod tributum est festivè magis, quam de necessitate significat. *Reinking. lib. 1. Cl. 3. c. 8. n. 24.* Sic licet Gallorum Regi Archiepiscopus Remensis coronam imponat. *Sleid. lib. 39. comment.* nemini tamen dubium est, quin ante consecrationem Rex imperii possessione ac proprietate potiatur, non quidem hereditario aut paterno jure, multò minus etiam Pontificum aut Parium beneficio, sed Lege Regiâ, inquit *Bodinus §. de Rep. 9.* Sic Polonorum Regi Archiepiscopus Cnesnensis, Bohemorum Pragenfis coronam imponit; nemo tamen, ut opinor, adeo infultus erit, qui Archiepiscopum Cnesnensem Regi Polonorum regiminis summam mediante coronatione conferre dicat.

4.
§. 17. Et hoc inter Poloticos & Jctos triplicem nimir. olim in usu fuisse Imperatoris coronationem, Germanicam nempe Lombardicam & Romanam expeditū est; (1.) vel ad indigitandum puritatē conscientiæ, quæ huic nostro competere debet, in quantum est Rex universi orbis, quæ designatur per coronam argenteam; (2.) virtutem, quæ per ferream adumbratur. (3.) Scientiam & prudentiam discernendi bonum à malo, quæ aurea significatur. *Mylerus ad Rumelin p. 3. dist. 6. tb. 7.* Vel (11) ad significandum triplex Imperatoris dominium in Asia sc. *Lult. C. de temp. appell. Africa. l. 1. ff. de off. Pref. Prat. Afr. & Europa. secundum Francisc. Zoannet. de Romano Imp. n. 248.* Coronabantur enim primò Imperatores olim Mediolani in Lombardia ab Archiepiscopo Mediolanensi & declarabantur ita Reges in Italiâ. *Carol. Sigon. lib. 7. de regn. Ital. p. 176. & lib. 4. p. 89. lib. 8. p. 127.* Erat autem ferrea & propterea ipsis imponebatur, quia regnum Romanum ferri figurâ apud Danielem designabatur, *Alciar. de formâ imperii p. 116.* vel ut demonstretur majestâs oneri conjuncta, *Sigon. d. loc.* Secundò coronabantur Reges Romæ ad altare in Ecclesiâ S. Petri. aureâ coronâ, ad denotandam Imperatoris præcellentiam præ aliis Regibus, sicut aurum reliquis præcellit metallis, *Schneidevvin. ad Prœm. Inst. n. 6.* At utraque hæc coronatio Lombardica & Romana in desuetudinem abiit: Illa, quia nihil vel parum jûris ac potestatis in Italia hodiè competit Imperatori; ista, quod sanam ac frustraneam judicaverint Electores, quorum rescripti tenorem exhibet *Carpzovius de Leg. Reg. c. 2. sect. 9. n. 20.* Superest itaque tertia saltem coronatio, puta Germanica, quæ tamen & ipsa utpote ad solennitatem potiùs extrinsecam pertinens, magis honoris & celebritatis causa peragitur, quàm necessitatis essentialis, per rationem, præced. §. assignatam.

§. 18. Materia autem hujus coronæ Germanicæ non est ferrum, prout falsò existimant *Schneidevvinus d. loc. & Schönborn. §. polit. 9.* Non argentum, ut alii volunt *cum Onuphrio Panvin. de Comit. Imp. c. 11. apud Goldast. in polit. Imp. p. 1. disc. 1.* quos & juris professores in Commentariis possim sequi, tradit.

dit *Dn. Carpz. de loc. n. 14.* Sed aurum. Ex puro puto enim auro
fabrefactam esse coronam Caroli Magni Romanorum Regiina
Imperatorem promovendo imponi solitam, sic tamen, ut in
ea veterum laudabilis parcitas satis eluceat, apparet ex *Hart-*
man. Mauro de Coronat. Caroli V. apud Goldast d. Tr. part. 3. disc.
3. cui prater testes oculares qualis est Hieronymus Balbus de
coronat. cap. 21. apud Goldast. d. part. 3. disc. 2. ex sententia Limnei
lib. 2. cap. 4. num. 37. subscribunt Marquard. Freber. in not. ad
Petr. de Andlo lib. 2. de Rom. Imp. cap. 6. Orlandus Malavolta in
historia Senensilib. 3. p. 1 pag. 20.

§ 19. Locum coronationis perpendens, non minorem
circa eum, quam electionis locum deprehendo variationem
Locum quidem ad perficiendam hanc coronationem de-
terminatum novimus à Carolo IV. in *A. B. tit. 28. § 5.* Civita-
tem Aquisgranensem, quamvis ipse non Aquisgrani sed Ron-
næ propè Coloniam Agrippinæ fuerit coronatus cujus tamen
sanctio postea ab Imp. religiosè observata fuit, in tantum,
ut Carolus, V. coronandus in Imperatorem de peste Aquis-
grani non nihil grassante admonitus, per consiliarium suum
responderit: Se antiqui moris respectum habere, constanter-
que decrevisse nullibi nisi in antiquâ Carolorum sede regni
diadema assumere, non consultum esse ob levem momenta-
neamque causam ritum coronandi priscum adversus A. B.
prescriptum novare. *Hartm. Maur. d. loc.* Sed nihilominus
post tempora Caroli V. à sanctione hæc A. Bullæ soepissimè
recessum, aliisque in locis ex placito & conventionione inter Re-
gem & Archiprincipes Electores coronationem fuisse pera-
ctam, testantur exempla Ferdinandi I. & II. Maximiliani I. &
Matthiæ, qui omnes Francofurti coronam susceperunt, nec
non Rudolphi II. Ferdinandi III. & IV. Ratisbonæ coronate-
rum. Dati tamen sunt interea civitati Aquisgranensi rever-
sates de non præjudicando illorum privilegiis. Et hodiè vel
maximè inibi locorum haud celebratur, cum civitas fere tota
incendio deflagrarit. Et quamvis in novissima Leopoldi Ca-
pitulatione mentio fiat de coronatione Colonia habendâ, at-
tamen super eo dispensatum & ad parcendam majoribus sum-
ptibus

11
pibus Francofurti consentientibus Electoribus celebrata est
Dnsprenger. p. m. 176.

§. 10. Eandemque circa personam coronantis variationem produnt historicorum scripta. Et olim quidem hanc coronationem ad certum aliquem ex Electoribus haut pertinuisse probabile est, postea verò jus eandem peragendi ad Moguntinum tempore Ottonis I. pervenisse, apudque eundem permansisse usque ad Conradum II. inclusivè ex probatissimis auctoribus constat. *vid. VV. Ulrichind. lib. 2. de reb. gest. Sax in pr. Otto Erfing. lib. 8 c. 19. Deindè verò Henricus III. per Pelegrinum Archiepiscopum Coloniensem coronatus, Crantz. lib. 2. c. 10 simulque filius ejus per Hermannum Coloniensem, Lambertus Schaffnaburg. In Anno 1054 tum quia major claritas in Coliniensi quam Lupoldo Moguntino, tum quia consecratio Aquisgrani intra ipsius dioecesim celebranda erat: Quæ posterior ratio tam pragnas ac efficax subsequenter visæ, ut jus hoc coronandi penes Coloniensem inmutabiliter permanserit. Cisherus in fin. Orat. de Ottone III. Idque majoris certitudinis gratiâ Coloniensi à Carolo. IV. in A. B. tit. 4. §. 3. confirmatum fuerit. Sed dignitas hæc subsequenti tempore ad alios quoque EE. Ecclesiasticos usu & observantiâ promanavit; Non solum enim Archiepiscopus Moguntinus in Coronatione Rudolphi II. Matthiæ (quod non locus Coronationis effecit ut arbitratur *Limn. lib. 2 c. 4. n. 11.* Sed inhabilitas Coloniensis qui nondum pallium à Pontifice redemptum tenebat, sine quo ea, quæ sunt ordinis ut unctio & coronatio, non possunt ab Archiepiscopis peragi) Ferdinandi III. consecratoris officium sustinuit, sed & Rudolpho II. tres EE. Moguntinus, Coloniensis & Trevirensis conjunctim, uti & Ferdinando III. Moguntinus & Coloniensis simul coronam imposuerunt. *Carpx. de Leg. R. cap. 11. sect. 10. n. 23.**

§ 21. Hodie consecratio alternatur extra dioecesim, Coloniensem & Moguntinam inter Archiepiscopos Moguntinæ & Coloniensem. Si in Moguntina dioecesi consecratio & coronatio celebratur, Moguntino competit, si in Coloniensi, Coloni-

loniensis consecrat, extra utramque alternant, quod subjecta docet Transactio.

Demnach zwischen dem Hochwürdigsten auch Durchläuch-
tigsten Fürsten und Herrn/ Herrn Johan PhilIPPen Erzbischof-
fen zu Maynz etc. so dann Herrn Maximilian Heinrichen
Erzbischoffen zu Eöln etc. seithero sich umb deswillen Irrung
und streit erhalten / das Ihr Churfürstliche Durchl. zu Eöln die
Erönnung eines Erwehiten Römischen Königes Ihero und dero
Nachkommen am Erststift Eöln allein / und zwar nicht nur zu
Aachen und in dero Eölnischen Erzbischöflichen Provinzen/ son-
dern auch durchgehendes im ganzen Heiligen Reich Teütscher Nati-
on ohne unterschied Krafft zu solchem ende angezogener Büldenener
Bull Rñser Carls des Vierten zueignen / hergegen aber Ihre
Churfürstliche Gnaden zu Maynz der Büldenener Bull nach / die
Stadt Aachen zwar Ihre Churfürstliche Durchl. und dem Erze-
stift Eöln gesehen / Ihero doch und dero nachkommen am Erze-
stift Maynz/ alle überige Ohri des Heiligen Reichs Teütscher Na-
tion Krafft für sich angezogenen alten herkommens und posles als
tributren wollen. Als haben beyderseits Höchstgedachte Ihre Chur-
fürstliche Gn. Gn. und D. D. zu Maynz und Eöln / für sich und
Ihre Nachkommen an dero Erststiften zusehender Gott zu Ehren/
dem Vaterz Land und dero Erststiftern Land und Leuten zum besten
nach reiffer Sachen vorbedacht sich in der gütlichen einmütigen und fr-
vnderlich verglichen / wie folget.

1. Wollen Ihre Churfürstliche Gn. zu Maynz und dero
Nachkommen am Erststift Maynz zu forspañung beständigen
wohlvornehmens/ Güter correspondens und Freundschafti/wa die
questio, ob die Erönnung an einem andern als in der Büldenener Bull
bestimten orth verrichtet werden soll etc. vorkombt / sich nicht
allein mit Ihrer Churfürstlichen Durchl. zu Eöln und dero nach-
kommen am Erststift Eöln einmütigen erklären / sondern auch darhin
bemühen und vermitteln helfen/damit die besagte questio in Chur-
fürstlichen Collegio bey überlegung der Capitulation und vor
der Wahl jedes mahl vorgenommen und erörtert / und die Erönnung
zu Aachen/ Berestellig gemacht werde nisi impedimentum se-
giti-

gitimum obviaverit, wie die *Guldene Bulle* selbst redet *tit. 27. vel. 28. §. invenimus &c.*

2. Daß bey den Ihren Churfürstlichen Gn. Gn. und Durchl. Durchl. zu Wäynz und Eölln die Würde und das Ampt zu werden in Ihren Erzbisthumben undisputirlich / und zwar jedern in seinem Erzbisthumb und seiner propria diœcesi allezeit, allein und privatim zukommen solle.

3. Da aber ausserhalb dieser beiden obgedachten Erzbisthumben Wäynz und Eölln die Erönung in einigen deren unterhabenden suffraganiaten oder in andern ausser der Erzbischöflichen Wäynz und Eöllnischen Provinzien gelegenen Erz- und bisthumben geschehen würde/ alsdann soll dieselbe alternative von beyden Herren Churfürsten Wäynz und Eölln verrichtet/ und also ausser Aachen und den von beyden Herrn Churfürsten / sich vorbehaltenen ihren eigenen diœcesen und Erzbisthumben im ganzen Heiligen Reich zwischen Ihnen der Erönung halben eine durchgehende Gleichheit inskünfftig gehalten werden.

4. Dafern die Erönung ausserhalb denen Wäynz- und Eöllnischen Erzbisthumben/es seye inner oder ausserhalb beyderseits Provinzen vorgenommen werden sollte: Alsdann solle bey obermelter alteration Ihre Churfürstliche Gn. zu Wäynz/zu mehrer bezeugung Ihrer treuen freybrüderlichen affection, nicht allein sich freywillig erkläret / sondern danebenst auch des erbietens seyn / bey nächster Wahl und deren Capitulation dahin best möglichst zu cooperiren, damit die für bevorstehende Erönung in der Stadt Eölln (weil etwan wegen des kurz hiebevorn zu Aachen vorgangenen Brandschadens der Accommodation halber daselbesten es unbequem fallen dürfte) verrichtet werden möge.

5. Sollte dieser Vergleich nicht allein von beyden Herren Churfürsten unterschrieben/ sondern auch von beydenthumbs Capitularen zu Wäynz und Eölln mißwilliget/ und zu ewigen Tagen hierauff einmüthiglich/ fest und unvorbrechlich gehalten / auch andere explicaciones, extensiones oder limitirungen/darin keines weges zugelassen/ viel weniger das geringste sonst dargegen attendiret werden/ dessen allen zu uhrkund haben beyde Höchstgedachte Ihre Churfürstliche Gn. Gn. und D. D. Wäynz und Eölln/ etc. Gesch.
hen den 15 Junij Anno 1657.

§. 22. Illud & hic norandum quod absolutâ coronatione sequatur continuatio Missæ. legatur Evangelium, Musica sum præstet debitum, Capellani cantent Symbolum apostolicum, & organa offertorium celebrent, dñm Imperator offert & Sacramentum sub unâ percipit: Quibus finitis præcedit consecrator sequuntur duo reliqui Ecclesiastici Electores, seculares præcedunt, Imperator conscendit solium Imperiale ad meridiem loco Sellæ Aquisgranensis erectæ, ibi à consecratore hisce inthronizatur: *Sto & retine locum Regium quem non hereditario jure, nec paternâ successione, sed Principum electione in Regno Alemannia tibi noscas delegatum*: Seder Imperator gratulatur Moguntinus El. nomine totius Collegii, seque suosque commendat; Descendunt Ecclesiastici in chorum, ut Pontificalia Electorali habitu mutent, manent à dextero latere, stantes seculares Electores tecto capite, aspiciendo qualiter Caroli M. five Noribergensi s. Aquensi equites creet Imperator, quorum nomina ut adveniant leguntur, qui ubi ad solium veniunt genibus flexis advoluntur, vultu in terram verso: Imperator tergum gladio tangit, continuat interim chorus, *Te Deum laudamus*: Equitibus creatis descendit suumq; ante altare solium petit. Adveniunt duo Canonici Aquisgranenses unus tenet Evangelium, alter S. Stephani capsulam, osculatur Rex illud, & super hâc juramentum de servandis Canonico- rum Aquisgranensium privilegiis præstat, simulque de receptione in Canonicum gratias agit. Recipitur autem in Canonicum Ecclesiæ Beatæ virginis.

§. 23. Omnibus hisce peractis secedit Imperator in chorum, deponit Dalmaticam & Sandalia, retinens coronam & pallium, exit Ecclesiam, tunc nec Imperator, nec Electores equitant, omnes pedibus incedunt, sunt ab utroque armati cives latere, comitantur à latere stipatores bipenniferi: Præcedunt 1. Executores quos *Reichs Profossen* appellant. 2. Sattellites, servitores Consiliariorum, Comitum, Nobilium 3. Nobiles Electorum pueri 4. Imperatorii nobiles pueri &c. Ordine à Sprengero relato, quem in p. 179. vide. Ubi venerunt in Curiâ in sua abeunt conclavia siguli, ibi depositâ lassitudi-
ne re-

4.

edeunt occupando fenestras, Imperator solus unam occupat, reliqui ordine sedent, postquam prospiciant, ordiuntur ceremonias. Conscendit equum Elector Saxonie in curia, fertur inde cursu in avenam positam ante culinam postquam modium argenteum implevit, & bacillo mensuravit, dat vice Mareschallo, illum rursus evacuat, evacuatam cum bacillo & equo sibi vendicat, venit postea Elector Bavarie sive Vicarius Comes de Zeil, equitans in culinam, ibi patinam argenteam sumit, & frusto bovis assati impleri jubet, impletam porrat in Curiam ubi expectat eum vice Mareschallus & cum baculo praeit. Posita patina in mensa Imperatoris, venit Brandenburgensis Elector sive Vicarius ejus Comes de Hohenzollern, ita similiter in culinam, inde malluvium argenteum cum gutturio portat, idque in atrio majori ad lavandum Imperatorie majestati praebet, tenent reliqui seculares mantile: Uterque vicarius instrumenta officii, malluvium nimirum cum gutturio hic, & ille patinam argenteam cum equis sibi vendicat. Post haec Elector Palatinus sive vicarius de Sinzendorf missilia spargit, aureas & argenteas monetas cum effigie Imperatoris & anno coronationis jactat, vicarius partem monetarum cum equo pari cum coeteris jure habet. Notabilis autem intercedit differentia inter Electores & eorum Vicarios, illi enim intra, hi extra curiam equos conscendunt. His ad finem deductis ferunt fercula Comites Imperii, sedet ad mensam Imperator, accedunt interim Ecclesiastici E. E. interque illos consecratione antiquior benedictionem dat, qua data, si in Moguntini dioecesi est in medio procedit, a latere reliqui, portant super bacillo argentea insignia, illaque ante Imperatorem in mensa ponunt, quae quamprimum Imperator cum promissione servandorum privilegiorum Moguntino reddit, qui olim haec collo portavit. Et antiquitus Pincerna de Limpurg ex scypho argenteo praeibavit, & quoad bibendum Casari dedit; ex antiqua consuetudine scyphum sibi vendicans: Fluit sedente Imperatore ad mensam rubrum albumque; vinum per aliquot horas, jaciunt pistores ex infima culinae parte panem

nem simillagineum. Reliqui Electores peractis officiis ab omnibus Electoribus suas mensas occupant, quæ ita paratæ sunt, ut ex A. B. sex, ex modernâ consuetudine tribus pedibus Imperatoria, Regina verò, si adest, ex præscripto A. B. tribus, ex observantia verò uno pede sint minus elevatæ, & Electorum mensæ uno vel duobus pedibus altius, quàm Principum tabulæ sunt locatæ. Convivantes omnes impensis Imperatoris, nisi quod suppellex argentea Electorum propria sit, reliqua subministrat Camera Imperatoria. A dextero latere conspiciuntur Moguntina, Bohemica, Bavarica, Brandenburgensis: à sinistro sunt Coloniensis, Saxonica, Palatina, à facie Imperatoris Trevirensis: Si qui Principes ad sunt & eorum mensa paratur, pede Electorum tabulis basior in eodem concinaculo. Dum accumbunt aperto omnes capite, ipse etiam Imperator sedet, nisi commoditas aliud suaserit, quo communiter ad Imperatorem reflectunt. Principes nunquam tegunt in Imperatoris præsentia; Quatuor civitates Norimberga, Aquisgranum, Colonia, Francofurtum in separato primo præcedunt conclavi, singulæ singulas suas mensas habent, stant à dextro Aquisgranensis, Norimbergensis, à sinistro Coloniensis, Francofurtana. Convivio peracto, comitatu & ordine, quo S. reassumptis insigniis comitantur in Palatium & usque ad conclave, Imperatorem, dein insignia si antiqua Norimbergensia sunt, ibi relinquunt, si alia sunt suis vicariis custodienda, tradunt. Gratias agit Imperator datâ abeundi licentiâ; abeunt: Conclufa res est, meditantur singuli discessum, partim ante Imperatoris abitum, partim post discedunt, nec tum civitas, sicuti ante electionem Electores, sed solum conducit Imperatorem, qui in abitu solus in carruca cum præfecto stabuli, cujus hoc est privilegium in itinere apud Imperatorem, recto capite sedere, & alias à latere currus ire conspicitur.

§. 24. Sunt hæc illa, quæ pro ratione temporis de Electione Regis Romanorum sub disputationis in eadem revocare volui: Cum verò ut cum *Warem. ab Ehrenberg. de fæderib. lib. 1. c. 1. n. 57.* concludam, admodum angusta sit nostri ingenii

4.
nii, scientiæ & cognitionis vena nisi aliorum traditionibus
veluti multiplici lucernarum appositione juvetur, idcirco non
nunquam aliorum expositionibus & opinionibus, quibus
regitur mundus usus fui, quapropter minimè plagiarium me
hæc qui leges vocitabis candide Lector,

TEIMINALIA ITAQ; SUNTO

&

SOLE SOLI SOLISQ; DEO SIT
GLORIA SOLI.

COROLLARIA.

1. **I**mperium nostrum adhuc hodiè rectè indig-
tatur Romanum.
2. Nec minus rectè vocatur Sacrum.
3. Pape in Imperatorem nostrum juris nihil com-
petit nec ipsi in temporalibus subest.
4. Germanus æque is dicendus qui patre vel avo
Germano, licet extra Germaniam natus.
5. Princeps Antecessoris sui facta, cæteris paribus,
præstare tenetur.
6. Inter Comitem & Baronem nonnulli nullam a-
gnosunt differentiam, cum tamen revera
intercedat.
7. Palatino olim vi A. Bulla specialiter tributum
ut iudex Imperatoris sit constitutus.
8. Princeps Nundinas Civitati alicuj concessas pro-
hibitu revocare nequit,

9. Imperator Auream Bullam solus abrogare non potest.
10. Jus belligerandi hodie inter Imperatorem & Imperii status est divisum.
11. Iustum est bellum quod adversus Turcam utpote communem infensissimumque nostrum hostem suscipitur.
12. Injuriosi sunt in sexum foemineum, qui foeminas homines haud esse contendunt.
13. A Collectis Turcicis Imperator nemini potest praestare immunitatem.
14. Jus Nobilitandi soli Imperatori ut & Domui Austriacae ex speciali concessione competit.
15. Q. Num a civis subditoratione honorum a se possessorum, si ve ea sint immobilia, si ve mobilia, si ve se moventia, e. g. pecora, alibi tamen quam in loco domicilii detentorum, a Magistratu illius domicilii Collecta possit exigi? N.

Pereximio atque Politissimo

DN. GEORGIO Neumann /

J. U. Cult. strenuo.

de Regis Romanorum electione
publicè disputaturo,

S. P. D.

Augusti fiat qui ritè electio Monstras:

TE, precor, ut Themis hinc eligat alma suum.
benevolentiori affectui restando add.

Joh. Ern. Gerhardus, SS, Th.D. & P.P.

4.
O Sor desidiæ, sic irrequiete labore
Continuas curas, opponis fortia rebus
Pectora, Teque *Virum, Logogripho* Judice, præstas.
Ingenium dum promptum & alacre exporris
ausu

Laudando. Sic nostra Themis dictante Brabeuta
(Me sponfore) Tibi netam ex bombyce Tiaram
Conferet, Urge! Artes. non solos æstimat Annos.

*Per-Eximio Domino
Auctori gratulat.*

JOHANN-VOLK. Bechmann/D.
& PRÆSES.

W Ir fallen leicht dahin; Es ist im Nu geschen/
Drum mus die Faust uns wieder lebend
machen/
So fahr nur fort/ und sollt gleich alles
krachen/
So wird man dich hernach gleich todt und lebend sehn.

Von Wittenberg aus schrieb solches
dein Bruder

Joachim Neumann;

F I N I S:

ERRATA.

In membro 1. §. 1. lin. 6. legatur, idcirco. in §. 2. l. 2. leg. ad. in §. 3.
l. 5. leg. conductus. in §. 7. l. 2. leg. negligens. in ejusd. §. lin. 4. del.
necessario & leg. nostro. in ejusd. §. 7. l. 1. n. 1. pro & ir. leg. thes. 12.
in §. 9. lin. 8. leg. decantatissimus in §. 12. lin. 1. deleatur. prius. f.
in §. 14. lin. 5. pro Nobltsf. leg. Nobilist. in eod. §. 14. l. 23. pro ve-
litum leg. vestium in §. 16. l. 12. leg. in. in eod. §. 16. l. 19. pro Broh.
leg. Boh. in §. 19. pro Princeps leg. Principes. in §. 32. l. 13. pro no-
men leg. Komen. in §. 37. lin. 10. pro minusculo f. substituatur S.
majus.

JOHANN WOLFF
& KRASSER

Handwritten text, mostly illegible due to bleed-through from the reverse side of the page.

F I N I S

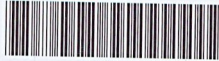

Jena, Diss., 1667

ULB Halle

003 742 822

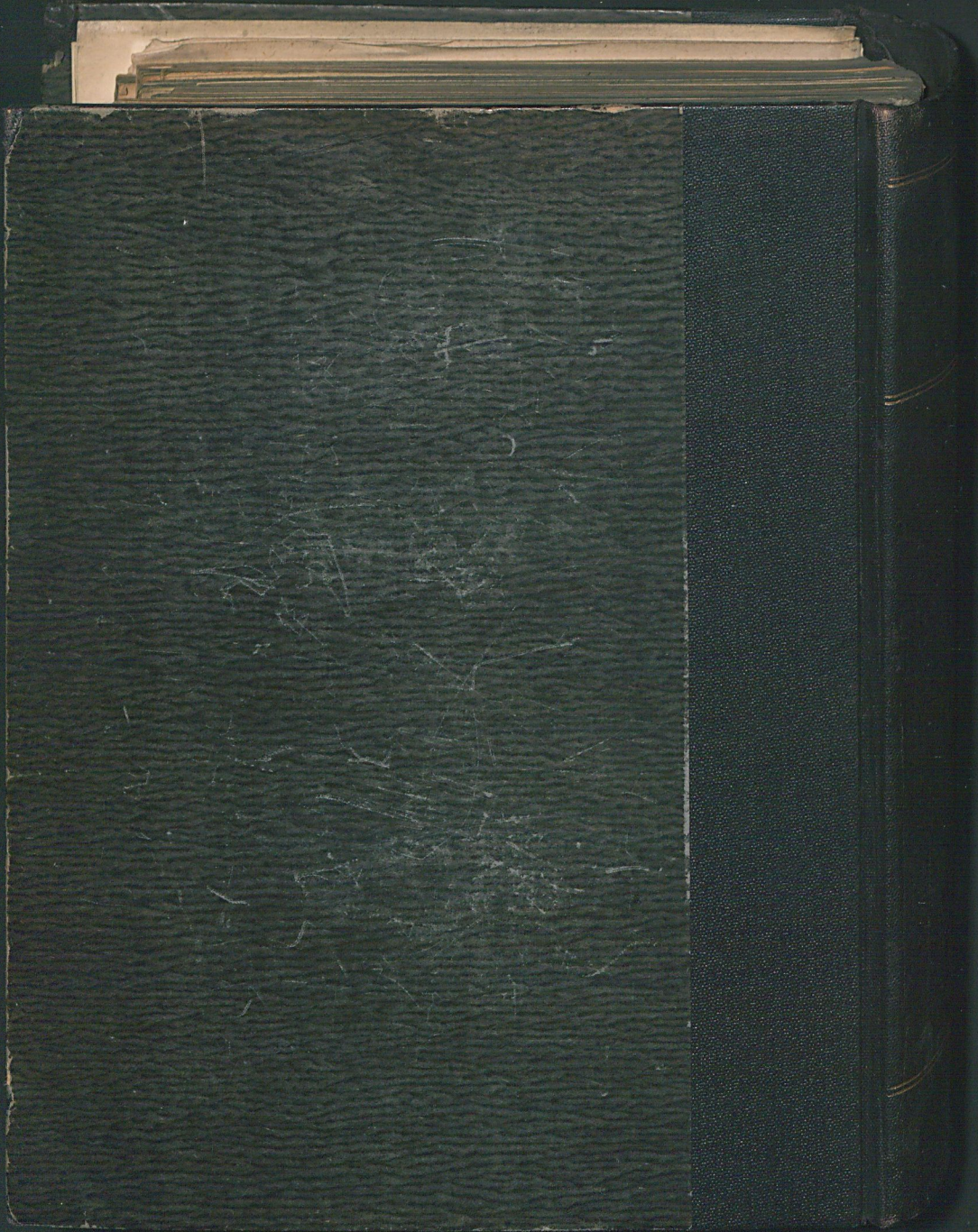
3

f
sb.

V. 17

B.I.G.

Farbkarte #13

Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue

PUBLICUS
IBENS

Pa. C. 429
Pub. G. num. 43

IONEM ANI IN IMPE- VEHENDI

1661, 5^a
5

uem
RISMEGISTO D.
AUCTORITATE
ni Jurisconsultorum in alimã
Ordinis.

SIDE
RO
Consultissimo atq. Excellentiss.

7OLK. Bechmann/
re hujus Academiae
nico, Facultatis Juridicae atque
fflore gravissimo,
ceptore suo ætatem devenerando,
m Examine subijcit

Reumann/Perleber:
tziõ-Marchicus
TOR
Junii
rio Jctorum
meridianis

KENFRIED
UNIVERS.
ZVHALLE

JACOBI BAUHÖFFERI,
MDC. LXI.